

Krigens Udbrud

Vi havde taget Film hele Sommeren, Dag ud, Dag ind, i glødende Hede havde vi arbejdet med en dirrende, utrættelig Energi, der sled i vore Nerver, alt medens vi stirrede som hypnotiserede paa det ene store Maal: at slaa enhver Rekord i Arbejdets Hurtighed og Værdi.

Den nye Serie skulde blive vor bedste, ikke blot fordi vi altid i al ærbødighed satte os dét som Maal, men især fordi den skulde være vor sidste paa vor gamle Kontrakt med Union. Næste Aar vilde vi arbejde for egen Regning, og en Række Succes'er vilde faa vort Værd til at stige – ogsaa rent pekuniært, give Æren en gylden Glans ud i Fremtiden.

Og vi slog virkelig enhver Record – de 8 store Film var gode, og de var gjort færdige paa 46 Arbejdsdage.

Der manglede blot de Scener, der skulde komplettere den Film, som det ikke lykkedes os at faa optaget i Italien. Den skulde være med Bjerglandskaber og Bondehuse, og derfor stod vi i de sidste skæbnesvangre Dage af juli 1914 i Schandau i sachsisk Schweitz.

Vi – det vil sige Asta og jeg, skuespillerne Hofmann, Immler, Dibbern, Hjælperegissøren Körner og hans Forlovede, samt de to Operatører Graatkjær og Freund.

Vejret var varmt, Torden var der i Luften i de sidste julidage, Regnbyger faldt der af og til, tunge og lunkne. Det var Klipper, vi skulde have til min Film, og vi kravlede derfor op med Körner og Operatørerne og fandt, efter nogen Søgen, Schrammsteinklipperne (2) egnede til de Scener af Vild Natur, som jeg havde Brug for.

Medens Asta blev paa Pension Lendig nede ved Floden havde Körner og vi de besværligste Forberedelser at træffe. Vognen kunde ikke komme derop, vi maatte derfor transportere alt det meget, vi skulde bruge, ved Hjælp af Bærere, og Körner havde desuden at sørge for at skaffe et mægtigt Fotografi, forstørret, af Asta i Kostumet, taget paa Stedet selv, fordi der i Filmen forekom en Maler, der havde malet et Portræt af hende med Naturen deroppe som Baggrund. Körner maatte tage ind til Dresden for at faa det gjort, men det lykkedes ham at skaffe Billedet i rette Tid.

Værst var det dog med at skaffe en Flok Geder. De havde allerede været gale nok at faa Skik paa nede i Böhmen, men der var de dog nogenlunde vant til at gaa i Flok. Men her i Sachsen kendte Dyrene ikke denne Tilværelsesform, de var vant til at staa i Stald og var ganske forvildede, naar de kom ud af denne. Den arme Körner, der havde Besvær nok med at støve rundt hos Bønderne for at skaffe Dyrene, maatte derfor desuden engagere Konerne som ejede dem til at følge med for at passe paa (3) dem, - saa at vor Karavane op til Schramsteinklipperne, foruden Skuespillere i lasede Kostumer, Bærere med Kurve, indeholdende Rekviziterne samt Frokosten, Operatørerne med deres Masser af Apparater og Hjælpere, desforuden blev forøget med c. 8 Koner og en Flok brægende Geder, omtrent en tolv-tretten Stykker.

Hele Optoget mindede, som det snoede sig afsted gennem den øde Skov opad de snoede Stier, nærmest om en Ekspedition i Afrika. Men endelig naaede vi da op paa Plateauet, hvor vi skulde arbejde, - men heroppe var det saa bitterligt koldt, at vi maatte lade lave en lille Trøje af et par Lammeskind til Asta, der frøs i sine tynde Pjalter, saa Tænderne klaprede i Munden paa hende; men som sædvanlig var hun tapper og udholdende, saa at vi dog fik gjort noget af Arbejdet, der manglede - efterhaanden blot én Arbejdsdag – ganske vist en uhyre streng.

Gederne var ustandselig i Vejen, de blev derfor sat ind i et indhegnet Stykke, der var fredet af Forstvæsenet fordi det var beplantet med smaabitte Grantræer, der havde smaa lysegrønne Handsketutter paa alle Kviste. Konerne blev naturligvis anbragt hos dem for at holde Opsyn med Dyrene, men de glemte snart dette, faldt (4) i Sludder og spiste Frokost. Gederne gjorde ligesaa, de nippede sirligt alle de smaa lysegrønne Skud af Smaatræerne og tyggede med jubel, brægende og mimrende af Fryd over den uventede Skovtur. Imedens arbejdede vi uhyre haardt for at komme fremad i dagens Pensum, men de overordentlige tekniske Vanskeligheder slugte meget Tid; Asta

havde saaledes en Nedstyrtning at gøre, et Spring ned paa en Bunke Hø og Madrasser, som vore Bærere havde maattet slæbe med op paa Tinderne, og under alt dette var Tiden rykket saa langt frem, at der ikke var Tale om at blive færdig den Dag. Vi maatte derfor drage af igen, slæbende med os ned hele det Tros [?], vi havde slæbt op, med den glade Bevidsthed, at næste Dag skulde vi slæbe det alt sammen op igen.

Om Aftenen nede paa Hotel Lendig var vi trætte, men maatte endda tale længere Tid med den danske Redaktør Robert Henriques, der med straalende glæde og stolthed viste os et Billede af en lille guldklokket Pige, der var født ham udenfor Ægteskab, og som han nylig havde adopteret. Det gjorde og meget ondt nogle Maaneder senere at erfare, at Barnet pludselig (5) var dødt.

Men endelig oprandt da den saa længselsfuldt ventede sidste Dag, den sidste Optagelsesdag paa denne Film, den sidste Dag paa denne Serie, den sidste Dag paa vor gamle Kontrakt – og, uden at vi den Dag anede det, den sidste Dag af Aastas og mit mangeaarige Samarbejde ...

Karavanen var mægtig, Gederne brægede og der blev sunget og raabt, der var en løftet Stemning over os alle, og jeg kastede mig med Raseri ud i Arbejdet, sled og raabte og kommanderede og maste for at naa til Sejr.

Under en udhængende Klippe havde vi tændt et lille Baal, og Asta var lige ved at spille en glødende Kærlighedsscene ved det, da Körner med Øjnene stive i Hovedet af Rædsel hviskede til mig, at Forstpolitiet kom; og det var rigtig nok, for straks efter dukkede to græshoppegrønne Skikkelser frem med Hornknapper, Egespir og smaa Filthatte med "Gensefjer". Den ene var Overførster og særdeles vred.

Han begyndte med at spørge om, hvem der var Lederen af Selskabet, og uden Tøven pegede jeg paa Körner. For det kunne jo ikke gaa an at jeg, Urban Gad, der (6) var velkendt og for Fremtiden maatte vedblive at staa som ikke tidligere "straffet", hvis jeg kom i en anden Klemme ved Filmoptagelser, gik hen og erhvervede mig en Bøde.

Körner var særdeles beklemmt, især fordi det var bleven ham sagt, at i Sachsen straffedes Forstmæssige Forseelser med Fængsel, - foruden Bøden. Han var derfor overordentlig forfjamsket og sølle under Resten af Forhøret, medens Asta, der altid blev uforskammet, naar hun kom i Nærheden af Politi og andre Myndigheder med en haanlig Latter forlangte sin Pudderdaase, maalte Overførsteren fra oven og nedefter og derpaa gav sig til at pudre sig, stadig siddende, saa Pudderet drev som en Sky hen over de græsgrønne Vogtere af Retfærdigheden.

Overførsteren henvendte først nu Opmærksomheden paa Baalet, der brændte mat mellem Stenene; om vi ikke vidste, at det var forbudt at brænde Baal i Skoven? – at der var 50 Meter til det nærmeste Græsstraa formildede ikke Manden, det mindste, Lov er Lov.

Men Overførsteren havde en endnu værre Trumf i Baghaanden; han vendte sig, (7), fyldt af hellig Indignation, mod Körner og meddelte ham, at han havde erfaret, at vi endda havde taget Geder med os i den kongelige sachsiske Skov. Da svigtede Modet Körner; han nægtede. Stammende og hakkende fralagde han sig med dyb Indignation denne Beskyldning, men i det samme Øjeblik var det, som var alle Helvedes Aander faret i Gedebukkene, de opløftede et brægende Kor af Mæ Mæ, der fik Overførsterens Aasyn til at blive mørkerødt af Forbitrelse. Hans Dom faldt med det samme; "Direktøren" for Lovbryderne maatte følge med som Anholdt, og alle vi andre fik Ordre til øjeblikkeligt at slukke Baalet, sende Gederne hjem og derpaa forføje os bort uden at arbejde det mindste mere indenfor det kongelige Skovvæsens Enemærker.

Nedbøjet blev Körner ført bort; han var sikker paa at vansmægte som Straffefange i et Fængsel. Vi andre var bleven tilbage, stærkt slukørede; jeg var ærgerlig over Afbrydelsen, men scenen havde paa den anden side moret mig, og jeg dekreterede derfor, at rent øjeblikkeligt var det bedste, vi kunde gøre, at spise Frokost.

Frokostkurven var usædvanlig god, især var den glimrende (8) forsynet med Drikkevarer, hvori den afsluttede Series Skaal skulde drikkes. Nu blev det til Trøstebægere, mange og gode, og Stemningen blev hurtig særdeles løftet.

Operatørerne, der havde listet sig til at tage en Plade af Oprinet med Forstbetjenten, foreslog mig nu, at vi alligevel skulde tage Filmen færdig, men trods Vinen var jeg fornuftig nok til at afslaa dette; jeg tænkte mig, at en af Forstmændene luskede nok om i Nærheden, og at Straffen vilde blive meget alvorlig, om vi overtraadte deres direkte Forbud.

Altsaa blev Lejren brudt af, og samtlige Vinflasker tømt, for ikke at besværes af at have dem at slæbe paa. Og saa drog vi ned i Dalen i en pragtfuld, overgiven Stemning, syngende og hujende saa det klang mellem Klipperne; vi lo og spøgede og raabte til hinanden, - indtil det paa én Gang stod mig klart, at nu var vi udenfor Statskoven; saa vaagnede Instruktøren i mig, - pludselig gav jeg Ordre til at Filmen skulde fotograferes færdig endnu i dag.

Alle de andre var ganske ligeglade, - saa gør vi det. (9) Jeg fandt nogle Steder, der nok kunde bruges, og under Spøg og Sang, men med megen Energi, gav vi os til at tage de manglende Scener. Under dette var et Uvejr trukket sammen i den lumre Dal; paa én Gang hvirvlede strømme af Regn ned over os, Lynene knitrede og Torden brølede mellem Bjergene, men intet standsede os mere i vor ligeglade Arbejdsenergi, selv Operatørerne stolede paa deres gode Lykke og drejede løs uden at bekymre sig om Lys og Vejr. Og det lykkedes.

Til sidst havde vi blot det allersidste Billede tilbage – et lille Passagebillede med Asta alene, hvor hun skulde drive Gederne ned ad en stejl Sti; jeg havde sparet det op, fordi hun var alene paa det, hun skulde være ene paa den sidste Meter, vi drejede efter vor gamle Kontrakt. Og trods megen Møje – med de usalige Geder, der ikke vilde gaa, og desuden vist var bange for Torden, lykkedes det os at faa ogsaa dette Billede taget.

Saa tog jeg hende i mine Arme og takkede hende for alt det, vi havde haft sammen som gode Kammerater i alle de Aar; og hun (10) kyssede ogsaa mig til Tak, - medens Tordenen rullede over os og Himlen paany lod Regnen skylle. Det var Enden paa vort Samarbejde, der havde ført os vidt og givet os begge megen Glæde.

Om Eftermiddagen hentede Asta og jeg tre Sølvcigaretetuier, hvorpaa vi havde ladet gravere en Tak til vore Medarbejdere Graatkjær, Freund og Körner; den sidste fyldte jeg med Guldtyvemarkstykker.

Til Aften var vi indbudte til at besøge alle de andre paa det Hotel nede i Byen, hvor de boede; vi gik derhen og fandt Körner, der var bleven sat paa fri Fod efter at have legitimeret sig og forpligtet sig til at blive i Byen til Bøden, - et par hundrede Mark tror jeg – var bleven betalt af Union, hvilket naturligvis straks skete. Feststemningen blev derfor ikke forstyrret af noget, - ikke førend Aftenavisen ankom. Der stod Ordlyden af Østrig-Ungarns Note til Serbien.

Den virkede paa alle de andre uhyggelig og nervehidsende, som rullede Drøn under Jorden før et Jordskælv; de vejrede alle den kommende Krig, Verdenskrigen, Uvejret der endnu under Horisonten knuger Sindene ved Varslet om de Rædsler, der skal komme. (11) Anderledes med mig. Jeg har i Arv taget en stor Del af min Moders lette Sind, der altid bedre ser Sagens lyse Sider end de mørke, dette saa ægte danske: Det gaar saamænd nok. Jeg sagde derfor til mig selv og de andre, at Krig var en Umulighed, fordi den var en daarlig Forretning; ikke fordi den var en dyrisk Vanære for Menneskeheden, ikke heller fordi den vilde betyde Rædsel og Død for Millioner, ak nej, saa sangvinsk var jeg dog heller ikke, jeg vidste vel at saadanne værdier regnede man ikke med, - men kun fordi Menneskene efterhaanden var blevne kloge nok til at regne med Penge og Penges Værdi, og kun med det, og de tørre Tal vilde vise, at en moderne Verdenskrig vilde betyde en daarlig Forretning, der gav langt større Tab end Vinding.

Alle de andre talte mig imod, kun Asta, der var vant til at faa sine Meninger om de store Ting færdig prægede fra mig, stod paa min Side; vi talte og talte, ivrige og optagne, til sent paa Aftenen;

og ikke blot vort lille Selskab, overalt omkring os begyndte Luften at dirre af de utallige feberspændte Nerver; og da vi næste Aften tog til Berlin mærkedes allerede paa Banegaarden en ophidset (12) Travlhed, en sagtere og ivrigere Tale, en rastløs Forjagethed.

Jeg og Asta sad først sammen i vor første Klassekupe, men da hun fik at vide, at Operatører og Skuespillere sad bunket sammen i en tobaksformørket Kupé og spillede Kort, bestemte hun sig til at gaa derind og spille med, medens jeg blev alene tilbage med en Bog; under Turen kom Hofmann ind til mig; han var fast overbevist om, at der vilde udbryde Krig i løbet af faa Dage, og havde allerede bestemt sig til at melde sig som frivillig, for, som han sagde, dermed at gøre sig militærfri for Livet; for et par faa Maaneders Felttog, maaske endda nogle Ugers, vilde dog være uendelig at foretrække for en treaarig Værnepligt. Da Krigen udbrød, meldte han sig ogsaa ganske rigtig som Frivillig.

I Berlin afgjorde vi hurtigt alle de med Filmnegativernes Aflevering nødvendige Forretninger og kastede os derpaa med den største Iver over Opbruddet fra vort Hjem; det var os særdeles magtpaaliggende, af Hensyn til Skatten, at kunde melde os fra som "daurend verreist nach dem Auslande" før den 1ste August. Min Sekretær Hesse-Clausen besørgede et Speditionsfirma, Schubert og Comp., og dette stillede nogle Pakkere, som derefter ledede af Asta og mig, og under et mægtigt Forbrug af Øl, gav sig til at stuve alle vore (13) smukke og værdifulde Ejendele i Kasser og Kister; en af dem – Oscar hed han, var en snurrig Person, lang og tynd med udstaaende Øjne som en gammel Struds og med saa hæst et Mæle, at det var næsten umulig at opfatte det i sig selv ubegribelige Berlinersprog, han talte. Han underholdt mig ofte, siddende paa en Pakkasse og med en Ølflaske i Haanden, om den politiske Situation, men jeg, der stadig saa sangvinsk paa Sagerne og havde Hast med at faa alting pakket, vilde ikke høre paa hans hæse Varsler.

Saaledes arbejdede vi videre, hele Verden bestod i at faa Billeder og Kunstsager i Kasser med Træld, al Politik bestod i at stuve Lysekroner sikkert i Papir og Klude. Vi levede og aandede for det, læste knap Aviser, talte med ingen. Hesse-Clausen, der havde faaet Tilladelse til at flytte ind i et par af vore Værelser, var saa optaget af sit eget, at han næppe viste sig, og i hvert Fald kun flagrede uendelig optaget forbi, uden at have Tid til at fortælle om Verdens Gang.

Saa en Dag havde Asta været ude i et eller andet Ærinde. Hun kom tilbage og sagde: "Hør, der er vist alligevel noget i Vejen, Gaderne er fulde af Mennesker, der er Løbesejere (14) og store Opløb foran Bladenes Telegramhaller –". Jeg standsede med mit Arbejde med at pakke Guldbronce ind, og saa verdensfjern og ligegyldig paa hende; men jeg forstod paa hendes spændte og ivrige Mine, at der virkelig var noget om det, og jeg foreslog da, at efter Arbejdsdagen skulde vi om Aftenen tage en Vogn og køre rundt og se paa Byen.

Om Eftermiddagen glemte vi Sagen nogenlunde for vort Arbejde, men af og til dukkede Tanken dog op igen, om vi overvejede, om det ikke vilde være rigtigst at hente Jesta og Astas Søster hjem fra Buckow, hvor de boede paa Hotel Den hvide Due.

Om Aftenen, da Lygterne var bleven tændt, begav vi os saa ud i Vogn.

Lygterne brændte som altid, Vogne og Sporvogne færdedes som sædvanlig, alting var som det altid havde været.

Kun én Ting var forandret: Alt. Det virkede paa en uforklarlig Maade; ikke paa ens Sanser, der saa og hørte som vanligt, men direkte paa Nerverne; det man har kaldt, at noget ligger i Luften. Intetsteds var der Demonstrationer, knap nok Sammenstimlinger, og Avisdrene samlede næppe særdeles store Opløb om sig, Løbesejere (15) fordeltes og kastedes og samledes op igen, uden det var paaviseligt, hvorfor man følte, at der var noget skæbnsvangert i gære. Men det var der, et Tryk, en uvilkaarlig Rastløshed, en Hidsen af Nerverne der sprang fra Menneske til Menneske.

Vi kørte ud af Friedrichstrasse og op og ned af Unter den Linden; ingen høje Raab nogetsteds, snarere noget mere tyst end sædvanlig, fordi Folk talte ivrigere, mere indtrængende, mere hviskende med hinanden.

Jeg fastholdt i stædig Tillid til min en Gang fattede Mening, Troen paa, at Krigen vilde drive over, at alt vilde blive til latterlig Nervøsitet. Men Asta havde nu faaet Troen paa, at der var Fare paa Færde, og det besluttedes derfor, at vi skulde tage Automobilen fra Union og køre til Buckow for at hente Jesta og Johanne; den næste Dag sluttede vi arbejdet med vor indpakning og skulde flytte over paa Hotel Excelsior, saa kunde vi med det samme tage Værelse til de to, og hente dem næste Dag.

Om Aftenen kørte Asta og jeg igen omkring i Byen; blot de 24 Timer havde (16) sat dens Feber kendelig i Vejret, der var bleven endnu tystere paa Gaderne og endnu flere Mennesker, der drev omkring uden Maal og Med, blot fordi man overhovedet ikke kunde blive inde mere.

Men overalt mærkedes en Kulde i Stemningen, ingen Begejstring; Feber var der, en bankende Feber, der bragte det tyske Folks Øren til at suse, men en klam kold Feber var det; intetsteds sporedes Lyst til Kamp eller Fædrelandsk Løftelse. Kun eet eneste lille Forsøg paa en Demonstration saa jeg – det var en halvhundrede Studenter med et par smaa Legetøjsflag, og fulgt af en Hundrede unge Mennesker og Læredrenge, der kom dragende ned til Pladsen foran Rigsdagspalæet, forsøgende at synge "Deutschland, Deutschland über alles"; Stemmerne faldt hakkende og spredt, og Studenternes Forsøg paa at samle den ved at marchere i en trampende Takt, faldt dødt til Jorden – fordi Rummet omkring dem var for stort, for tomt og for mørkt.

En af de unge Mænd klatrede op paa Fodstykket til Bismarks Statue, og prøvede sig med en Patriotisk (17) Tale, der endte med Leveraab for de fast allierede Venner, Kejserne af Østrig og Tyskland, samt Kongen af Italien, - og Hurraraabene flakkede spædt bort mellem Trækronerne. Vor Vogn havde holdt lige ved Taleren, og endnu da vi kørte ned ad den mennesketomme Siegesalle kunde vi høre "die Wacht am Rhein" baaret af en halv snes ivrige Stemmer, der kun med Møje formaaede at slæbe de andres halvgenerede Stemmer med sig.

Efter næste Dag at have overflyttet vore Kufferter til Hotellet, kørte vi afsted til Buckow. De stille Landeveje, hvor intet Spor af Nervøsiteten røbede sig, virkede beroligende paa vore Nerver.

I Buckow var Hotellet, der faa Dage i forvejen havde været overfyldt, fuldstændig mennesketomt, hver og en var her, som over hele Landet, vel over hele Europa, faret afsted til sit Hjem. Værten, som vi kendte lidt, stod og støttede sig til et Gelænder, fuldstændig lammet af den Ulykke, der havde ramt ham. Han rokkede frem (18) og tilbage, talte med en sagte, knækkende Stemme om sit Sammenbrud – han havde staaet lige paa det Punkt hvor hans Forretning var ved at blive lønnende – og saa paa én Gang denne vilde Flugt til alle Sider, som en flok opskræmmede Fugle. Han jamrede næsten med en halvkvalt Gisp, da vi kom for at tage hans sidste to Gæster fra ham, skønt det dog maatte være bedre at blive ogsaa dem kvit og lukke Bedriften.

Jesta og Johanne var meget beroligede ved at se os, og over at vi var der med Automobil for at hente dem, da de mente at Jærnbandedriften var indstillet for Civile; medens deres Kufferter blev læsede paa Vognen fortalte de ilfærdigt om al den Nervøsitet, al den Angst, der havde fyldt de andre Gæster, og om alle de sære, forvildede Rygter der havde svirret ud i det fredelige Sommerferieselskab og spredt det hastigt til alle Sider, hver blot optaget af den Tanke at styrte til det sted, hvor de kunde møde deres Kære.

Da Vognen var færdig ladet, og Jesta, Asta og hendes Søster sad (19) i den, gik jeg hen og tog Afsked med Værten. Han stod i Skumringen foran sit tomme Hus og saa melankolsk paa vor Vogn, det allersidste af den Trafik og Færden, der havde været hans daglige Brød. Jeg lovede ham som Trøst, at naar Krigen var ovre vilde vi komme igen og bo hos ham, men han rystede træt og opgivet paa Hovedet – hermed var alt ude for ham, han var færdig, ruineret. Jeg satte mig ved siden af

Chaufføren og vinkede til Afsked – i Halvmørket stod han der med Overskægget hængende ned over det tykke, bedrøvede Ansigt.

Saa kørte vi afsted; de andres Snak inde i Vognen druknede halvt i Motorens snurrende Puls. Og medens vi hvirvlede hen over Vejene i det svindende, røde Aftenlys, lød der en sær og mærkelig Klang for mit Øre; skønt jeg ellers aldrig har saadanne Fornemmelser, havde jeg her i denne Aftentime en tydelig Hørelsesshallucination, som skyldtes al den Spænding i Nerverne, som den stadige Tanke om Krigen (20) havde ført med sig. Igennem Motorens Sang hørte jeg dybt inden i mig selv et mægtigt, fjernt Brus som af Hurraraab og Jubel af Hundredetusinder, underbygget med Drønet af gaaende Fødders Tramp. Jeg søgte gang paa gang at forjage det, at blande mig i de andres Snak, men altid vendte det tilbage, som en Drøm, jeg ikke kunde vaagne af; det magttog mig efterhaanden, og mod min Vilje kom det til at virke paa mig som et Varsel om, at dette stærke og enige Folk, i hvis Land jeg var, vilde rejse sig, slaa alle Fjender til Jorden og vende jublende hjem med Sejr.

Hele Folket var nu greben af dette Tandhjul, der hastig og skæbnesikkert rev det med sig; det hele Samfund, kunstfærdig sammennittet og snildt beregnet, rystede og dirrede i alle Fuger og Sammenføjninger, som blev dets indre, vældige Maskine i et eneste enkelt Greb slaaget om fra frem til bak; efter et Øjeblikks aandeløs Tavshed drøned alle Hjul og Stempler paany, men i en anden Dur, hastigere og vildere for hver Time der gik, stigende til en larmende, tordnende Klapren, der overdøvede (21) hver menneskelig Stemme; det var som Jærn og Staal hamrede Ordet Krig, Krig ud over Jorden.

Men Menneskene dukkede sig under Brølet. Intetsteds, ikke hos eet eneste Menneske, jeg talte med i de vildt bevægede Dage, følte jeg andet end en knugende Uvilje, en modstræbende bøjning sig for det uundgaaelige, men aldrig et Fnug [?] af virkelig Lyst til Krig eller af dyb, fædrelandsk Stemning.

Feberen i Staden steg og steg, Kejserens Hjemkomst, Møde i Potsdam, Telegramveksel med Czaren, hvert Øjeblik nye Strømme af Ekstrablade og Løbesedler der kastedes ud i Byen og bragte Malstrømmens kogende Hvirvel til at stige indtil Mobiliseringsordren, da den endelig forelaa, ikke som forhastet og senere dementeret, men afgørende officielt, næsten virkede som en Befrielse, fordi den gav Sikkerhed – Krig.

Og alligevel stoled jeg paa, at Krigen vilde blive undgaaet – hvem skulde ville den?

Ikke destomindre – vi maatte jo dog regne med den som en Mulighed. Og vi vilde fremfor alt have vore Filmnegativer i Sikkerhed, - vi besluttede os til simpelthen at bemægtige os dem og lægge dem i en Box i Deutsche Bank som et Depot, som kun kunde røres af os og Union i Fællesskab; det var især Aastas evige (22) Mistro til vore Forretningsforbindelser, der bevægede os til at tage denne Beslutning, en Forholdsregel som skulde redde os fra at vort Arbejde i dum Panik skulde gaa tabt ved overilede Dispositioner. Næste Formiddag, tidlig, begav hun, hendes Søster og jeg os afsted, for at køre ud til Fabriken.

Hotel Exelsior ligger lige over for Anhalter Bahnhof, og Pladsen foran denne var et myldrende Virvar af Mennesker, der skulde med Togene, Officerer med deres Oppassere i de nye, feldgrønne Uniformer, Mennesker, der selv maatte slæbe Bagagen, Dragere, Soldater, Kvinder og Børn, Kufferter der stod stablet op, og et Mylder af Automobiler og Drosker, der blev revet væk af tre-fire Mennesker der kastede sig op i Vognen i det Øjeblik, den holdt, allerede inden Passagererne var staaet ud, og uden at bekymre sig om, at andre, endnu mens de var i fuld Fart, havde hængt paa Trinbrædterne for at være de første. Overalt Raaben og Kalden, - absolut umulig at skaffe en Vogn – en Ventetid, der bevirkede, at vort Forehavende strandede; maaske heldigvis.

Endelig huskede jeg pa, hvor jeg var. Jeg saa Politibetjentene myndigt og saa godt som mulig regulere Strømmen (23), kæmpende mod Publikums Nervøsitet og ganske ubekymrede for alle de

Bønner der strømmede ind over dem om at hjælpe til at skaffe en Vogn. En Overbetjent ledede det hele. Ham gik jeg hen til uden at hilse og sagde kort og bestemt: ”Skaf mig en Automobil”. Mit tysk maa have været upaaklageligt, for han gjorde militær Honnør og spurgte, om jeg var Officer; jeg gentog blot med utaalmodig Autoritet min Ordre, hvorpaa han lod en Automobil, der allerede var optagen, rømme og stillede den til min Raadighed. Og saa kørte vi i Huj og Hast til Tempelhof. Idet vi drejede af fra Hovedgaden derude mødte vi en anden Auto, der kom udefra; i den sad Direktørerne Davidsohn og Fellner, kommende fra Fabrikken. Vi vinkede og raabte til hinanden, men begge kørte videre sin Vej.

Vi anede med det samme, at vi var kommen for sent, og vor Anelse slog til. Da vi kom ud paa Fabrikken erfarede vi, at alle vore Negativer var bleven indelukkede i den underjordiske Kælder, at denne var bleven aflaaet og (24) Nøglerne medtaget af Direktionen; det havde været min Hensigt først at beklippe og ordne de sidste 4 Films for at hele Serien kunde være i Orden; nu havde jeg ikke andet at gøre, end at protestere imod, at jeg saaledes blev forhindret i at fuldføre mit Arbejde, uden at røbe at vi havde tænkt paa at ville deponere det i en Bank.

Asta gav sig saa, bistaet af sin Søster og sin Paaklæderske Fru Witte, til at ordne hele det Bjærg af Kostumer, Parykker, Sminkesager, Skotøj og uendelig Masser af Klude og Tørklæder og Tøjstumper, som hun altid førte om med sig.

Under dette kom Direktør Falk og sad paa en Kuffert og snakkede venskabeligt med mig, - selvfølgelig om Krigen, der skulde bryde ud; han var ganske sikker paa, at denne Krig vilde gøre Tyskland til Verdens største Magt, - og jeg var nødt til at holde med ham, ogsaa jeg var overbevist om, at Tyskland vilde gaa sejrrig ud af Kampen.

Endelig havde vi faaet alting pakket sammen, og Asta medtog Nøglerne til sine Kufferter i en lille Kurv, (25) hvori hun ogsaa lagde den lille Teaterrevolver, hun spillede med i Pantomimen ”Landevejens Datter” paa sine Tourneur.

Derudefra kørte vi lige til Potsdamer Bahnhof, hvor jeg paa Rejsebureauet vilde skaffe mig Vished for Muligheden af at rejse tilbage til Danmark.

Der herskede her noget mindre Travlhed end paa Anhalter Bahnhof; vi stod et Øjeblik lidt tvivlraadig om, hvorhen vi skulde vende os, idet jeg ikke vidste, hvor Rejsebureauets lokaler laa, og jeg spurgte derfor en Jærnbanemand om Oplysning, som han beredvillig gav, skønt hans Blik vandrede lidt søgende hen over os. Dette slog Asta, og efter at han var gaaet, sagde hun til sin Søster, at det vist var uforsigtig af gaa omkring med Revolveren liggende i den lille Kurv, hvis store Masker gjorde Indholdet synligt; hun bad derfor Johanne om at hjælpe sig med at faa den stuvet ned i en lukket Taske, hvorefter vi gik op ad Trappen og drejede til højre for at gaa ind i Rejsebureauet. Ved Døren blev vi indhentede af Jærnbanemanden, en lille uanselig (26) og tjenestivrig Prøjsjer, som erklærede os for ”verhaftede”, en Erklæring, jeg vilde have taget mig let, hvis han ikke havde været ledsaget af en stram Soldat i feldtgraa Uniform og med opplantet Bajonet; han beordrede os til at følge med til Banegaardskommandanten. Der var nemlig sket det, at Regeringen havde flyttet den første, vigtige Skakbrik for at vende Stemningen i det oprindelige Stemningsløse Folk. Spionfrygten blev sluppen løs.

Det begyndte med Artikler og Telegrammer i Bladene, der hidsede Folks opskræmte Nerver og avlede en uafbrudt Skulen om sig for at finde den skjulte Fjende, der lurede overalt. Hvert Blad bragte nye hidsende Meddelelser, - en engelsk Officer var greben i Tauentzinstrasse, forklædt i tysk Uniform. Han røbedes ved at bære Jernkorset, som han var for ung til at have kunnet erhverve sig i Krigen 70-71, en Pfadfinderdreng (Spejder) havde snedigt og aarvaagent gennemskuet ham, og saaledes bidraget mægtig til at frelse sit Fædreland.

I Massevis var fjendtlige Statsborgere paa Færde, forklædt som Kvinder med Paryk, snigende sig rundt (27) overalt for at liste sig til at samle Underretninger om de tyske Troppers Bevægelser, eller for at forgifte Byens Vandledninger med Kolerabaciller, lægge Bomber under Jærnbaneviadukter

eller Broer, maaske simpelthen sætte Ild paa Gasværker, eller blot myrde uskyldige Tyskere i flæng. Og Udsæden har hundrede Fold; hele Byens Befolkning blev i løbet af ufattelig kort Tid greben af en dirrende Nervøsitet, en klam Rædsel for disse hemmelighedsfulde Fjender i Mørket, der kun lurede paa det rette Øjeblik til at øve Mørkets Gærninger. Hver eneste Mand eller Kvinde skulede med Angst og Mistro til hinanden; thi sagde ikke Aviserne tydeligt, at Manden ved siden af kunde være, ja selvfølgelig sandsynligvis var, en af disse lumske Fjender?

Og fra Frygten voksede Hadet frem; en mægtig Indignation greb Berlinererne mod saadanne uværdige og lumske Vaaben. I masser af Tilfælde, stod der i Bladene, var Forræderi klart og tydeligt bevist.

Ad denne Vej lykkedes det at udsaa Spiren til det Had, der blev grundlaget for den senere saa mægtige Krigsstemning.

Udslaget, der gav sig (28) i de første Dage, var nærmest komisk. Over hele Byen gik den ene Berliner og anholdt den anden som mistænkt, - en halvvoksen Dreng kunde stille sig frejdigt op foran en værdig ældre Herre og kræve at se hans Papirer; og den ældre maatte lystre, for fejede han Drengen tilside, var han i næste Nu omgivet af en hujende, ophidset Hob, der brølede ”Spion, Spion”, og han maatte være glad, hvis Politiet reddede ham fra Mishandlinger ved at slæbe ham paa Stationen, hvor Folk ofte sad i Timer eller Dage førend det lykkedes dem at legitimere sig og slippe med en lille Mulkt for at gaa uden ”Nachweispapiere”.

Saaledes var altsaa ogsaa vi bleven anholdte og førtes under Militæreskorte ind i et Værelse paa Banegaarden, hvor dennes militære Chef en ung Løjtnant, sad med et par Kammerater, der var paa Besøg, og modtog os med en dæmpet Munterhed, da de aabenbart kendte Asta af Ydre.

Efter nogen Tids Forløb fik Kommandanten Tid til at beskæftige sig med os. Han spurgte efter vore Pas. Jeg svarede ham med at sige, hvem vi var, hvilket jeg kunde bevise (29) ved andre Breve osv., men at vore Pas i dette Øjeblik var paa det danske Generalkonsulat, hvor min Sekretær havde bragt dem hen for at faa dem stemplede paany, fordi deres Viseringer var udløbne. Dette var dog selvfølgelig ikke akseptabelt for Løjtnanten, og Situationen begyndte at se lidt farlig ud, da jeg gjorde et Forslag, der reddede Situationen: jeg kunde jo telefonere til Generalkonsulatet og faa Passene sendt herved; dette blev antaget, og under Eskorte begav jeg mig til en Telefonautomat, hvor jeg lod Soldaten ringe til Konsulatet og derefter – da vi omsider havde faaet Forbindelse, - forhandlede med Personalet dér om at faa sendt Passene. Selvfølgelig var der ingen Bud, absolut ingen som helst Mulighed, men heldigvis tilbød en venlig Landsmand, der var tilstede paa Konsulatet og hørte Samtalen, at bringe os Passene. Med denne Besked vendte jeg tilbage til Kommandanten, der aflagde tjenstlig Melding om det passerede.

Saa blev vi altsaa holdt under Anholdelse indtil videre, men havde det ellers meget behageligt og blev ret venligt behandlet, skønt Løjtnanterne (30) bekæmpede deres Lyst til at indlade sig [] mere med os.

Men til min Forfærdelse saa jeg Aastas Revolver ligge foran Kommandanten, og erfarede, at hun i bar Snakkelyst og i den Tro at det var den, der var bleven set og havde bevirket vor Anholdelse, havde givet sig til at fortælle om den selv, - det var virkelig ikke noget Under, at man ikke kunde tillade Udlændinge i disse Tider at løbe om med Revolvere osv. Løjtnanten var sprunget op med et Sæt – var hun bevæbnet? Og hun havde maattet aflevere det lille Pjus af en Revolver, som han højtidelig beslaglagde.

Imidlertid var Manden elskværdig. Da Ventetiden faldt baade ham og os lang, gav han endelig Tilladelse til at Damerne kunde faa Lov til at gaa, medens jeg maatte sidde pænt; men i det samme kom Passene og ogsaa jeg blev fri.

Men Revolveren maatte han beholde, erklærede han, han var meget ked af det, men det var hans bestemte Pligt, som han ikke turde bryde, at levere den til Politiet, som saa vilde indlede kriminel Forfølgelse mod os og vilde bringe os i de allerstørste Ubehageligheder.

Med dette tiltalende Fremtidsprospekt lod han os gaa. Men det har forekommet ham selv vanvittigt – (31) for da vi samme Aften sent kom hjem paa Hotellet, laa Revolveren paa vort Bord, indpakket og uden nærmere Forklaring af nogen Art. Jeg formoder at Løjtnanten har syntes, at det var Synd for disse Komedianter at komme i Ulejlighed for den sølle Teaterrekvisits Skyld.

Aftenerne i de følgende Dage tilbragte vi i aaben Droske paa Gaderne, først sammen med min Tante Elisabeth, min Faders Søster, der pludselig dukkede op midt i alt Virvaret, senere, da det var lykkedes mig at faa hende sendt afsted med det sidste Tog til København, alene, det vil sige Asta, hendes Søster og jeg, og af og til ogsaa Jesta.

Vi saa da Dag for Dag Bølgen stige til Flod, til Stormflod, til Syndflod. Paany huggedes Sporene ind i Nationens skælvende Kød og Nerver for at hidse den til det vældige Spring, der forestod den; Bladene slyngede Meddelelser ud for at bevise at Tyskland blev overfalden fra Øst og Vest, fjendtlige Tropper var faldet ind over Grænserne endnu i den dybeste Fred; en Murren af Harme og Hævntørst mødte denne Forhaanelse af al Folkeret. Franske (32) Officerer var i Automobileer, forklædte i tyske Uniformer, travet ind paa tysk Omraade, gennem belgisk Territorium, - ingen spurgte om Muligheden heraf og Nyttens derved, det blev officielt meddelt og var altsaa sandt, - en Træskhed, der fortjente en aaben og alvorlig Tugtelse. Franske Flyvere havde fra Luften bombarderet Nürnberg; altsaa dybt inde i Sydtyskland blev en aaben og ubefæstet By prisgiven til Mord og Brand; - jeg tror, at jeg var den eneste, der tvivlede om Sandheden af disse Beretninger, men jeg tav selvfølgelig forsigtig med min Tvivl, for det modsatte vilde i disse Dage have været umaadelig farligt. Alle andre knyttede Hænderne og raabte paa Hævn, svor Had til Fjenden, Kærlighed til Fædrelandet, leve Krigen, leve Kejseren, "Wacht am Rhein" – et stigende uartikuleret Brøl, der rejste sig hist og her paa de menneskemyldrende Gader, hvor Hobe uafsladelig klumpede sig sammen omkring et flagrende Rygte, og spredtes igen for at samles (33) paany med andre Flokke i den næste Gade, hviskende eller raabende, ustandselig i dirrende Nervøsitet. Stemningen skruedes ligeledes i Vejret ved Hjælp af Taler til Folket, Propaganda fra Balkoner, - Kejseren selv fra hans Palæ. Dennes Tale hørte jeg; jeg sluttede mig til en ret lille Flok, der kom dragende gennem Wilhelmsstrasse en Aften, og droges med ind i Palæets Gaard. Bethmann-Hollweg traadte frem og talte, kedeligt, farveløst og uden Lyst, om Tyskland, der blev "tvungen til at drage sit Sværd". Jeg ved ikke, hvorledes hans Ord tog sig ud, telegraferet Verden over, men den Aften, jeg hørte dem sagde jeg til mig selv: han vil nødig, meget nødig paa den. Og Hurraraabene var matte. Soldaterne begyndte at drage af fra Byen, smykkede med Blomster, der var stukket i Bælterne, i Knaphullerne, i Bøssepiberne. De sang og raabte Hurra og kastede i Grams til de jublende Borgere muntre Raab om Paris' forestaaende Fald, og om Sedan [en kommune i Nordfrankrig] der skulde komme tilbage, og paa begge Sider af de marcherende Regimenter strømmede en Hurraraabende Flom af Civilister, der brølede larmende Opmuntringer om Fædrelandets Sejr og om Fjendens Fald og Død.

Men ved Siden af Soldaterne marcherede en Mængde tavse Kvinder med sammenbidte, skælvende Læber, der saa lige frem for sig og kun tappert kæmpede mod Trængselen for at beholde den Plads ved Enden af det Geled, hvori deres Mand eller Kæreste eller Broder eller Søn havde Plads; var han den yderste i Rækken, holdt de to gerne tavse hinanden i Haanden, saa blot flygtig paa hinanden med et fortrykt Smil, den eneste Afspejling af deres usynlige Haandtryk. (34) Fangede et saadant Par ens Blik, følte man et kort Nu, at disse to var alene, at al den skingrende Musik, Raabene og Sangen, Trampet af de titusinder af Fødder, der blandedes med Sporvognsklemten og Hestetrav paa Sten og Asfalt, hele denne Blanding af Skraal og Larm, den brødes som paa et Ringrev, som omgav disse to med en dyb Stilhed, hvori de var alene.

Den stemning som et saadant stille Par kunde sprede om sig naar den i et kort Nu drev forbi paa Strømmens krappe Overflade, den fandtes ikke over de brølende Optog, hvori Rekutterne, de Indkaldte, førtes gennem Gaderne, bærende paa hver sin Papæske med Tøj i, og pyntede med Baand

og Emblemer i Fædrelandske Farver. De have ikke en Kvinde i deres Nærhed til at dæmpe Brølet, deres Ansigter blussede af Øl og Begejstring, og de nød for første Gang i deres Liv at tiljubles som Helte og Redningsmænd, som Fædrelandets Stolthed og Kraft, - og kroende sig i denne nye Rolle bredte de om sig en brølende, hoverende Trusel (35) om Hævn og Vold mod enhver, som vilde stille sig i Vejen for deres faste Trampen fremad til Nationalsangens Takt.

De evige Trommehvirvler og Hurraraabenes Tordnen, de ustandselig skingrende Nationalmelodier og Militærmarcher hypnotiserede efterhaanden Byens Befolkning op til en kogende Begejstring, der gav sig Udtryk som et vildt Had til enhver, der mentes at føle mod Tyskland, og en larmende Begejstring for dem, der ventes at føle for det i Farens Stund; der diskuteredes i de overfyldte, larmende Kafeer og Restauranter, hvor Opvarteren knap kunde bane sig Vej mellem Gæsterne, der endda stod op og spiste ved Bordene, fordi hver Siddeplads var besat. Røg og Larm fyldte Rummene, og overalt hørte man Stumper af Samtaler om alle Europas Lande og deres Stilling til Krigen.

Asta og jeg havde med Møje faaet Plads hos Kempinski, fordi en af Etablissementets Inspektører havde kendt og bistaet os. Ved Bordet ved Siden af os sad et par Japanere og spiste; paa én Gang (36) opstod der et mægtigt Røre, Aftenaviserne bragte Meddelelse om, at Japan havde erklæret Rusland Krig og sluttet Alliance med Tyskland; hurtigt steg Bravo-Raab og "leve Japan" op i den røgfylde Luft, og Japanernes Bord var i et nu omgivet af begejstrede Folk med Vinglas i Hænderne, der ønskede at drikke et Glas med den opgaende Sols tilstedeværende Sønner, hvis Glas de fyldte med Champagne og hvis Hænder de trykkede med Varme. Japanerne bukkede og trykkede Hænder og klinkede og smilede bag Brilleglassene, meget venligt og affabelt og særdeles japansk, idet de allerede da har haft deres Ordre fra formandsskabet om at rejse.

Den næste Dag var nemlig alle de uendelige Masser af japanske Studerende som blæst bort fra tysk Omraade, og Dagen derpaa forelaa Japans Krigserklæring til Tyskland.

Alle disse Skuffelser og Italiens Tøven bredte i Befolkningen en knurrende Uvilje mod alt, hvad der ikke var tysk, helt, vaskeægte tysk; man begyndte at se Vinduesruder slaaet i Stjærner paa Forretninger, der ikke hurtig nok havde faaet forandret eller tildækket Skilte med udenlandsk Tekst, mange Modevarehandler (37) var i dødelig Angst indtil han havde faaet Bogstavet s bortfjernet fra sit Skilt med "Modes", eller erstattet med et u. Og jeg hørte at en elegant Cabaretrestaurant paa Kurfürstendamm var bleven ødelagt, og Resterne af Bohavet kastet ud paa Gaden Gennem Spejlglassruderne, fordi Mængden opdagede at Musikanterne var gule i Huden og med langt fedtet, sort Haar, hvilket antydede en formentlig russiks [sic!] Oprindelse; i Virkeligheden var de Ungarere, altsaa "Bundesgenossen". Selv saa jeg en Aften paa Friederichstrasse en Mand ligge ubevægelig paa Stenbroen uden for en billig Restaurant, med Blod løbende ud af sit Øre; en Flok Mennesker stod diskuterende omkring ham, nogle paastod at det var en Russer, andre at det var en Tysker, der havde talt mod Krigen, men ingen paastod, at han var bleven for haardt behandlet. Jeg ikke heller – jeg foretrak at forsvinde i Stilhed førend det blev opdaget, at jeg var Udlænding. Den hele Stemning var mig (38) imidlertid utaalelig, modbydelig; ikke af nationale eller politiske Grunde, - jeg vilde sikkert have følt det omtrent ligedan i enhver af de andre Krigsførende Hovedstæder, - men simpelthen fordi enhver saadan Massesuggestion er mig en Rædsel; jeg foragter instinktmæssig enhver Hob, der brøler kritikløst efter de Brøl, der brøles den for.

Denne min Stemning skjulte jeg dog selvfølgelig bag en tilknappet Tavshed, af og til ogsaa bag saamegen Brølen med, som var nødvendig for ikke at risikere at faa Brølet vendt imod os selv. Anderledes med Asta. Mit Had til al Massesuggestion smittede hende, og støttedes af hendes gamle Uvilje mod alt preussisk Væsen; men hendes Standpunkt var, paa Grund af Svingningerne i hendes Nerver, skiftende, snart raabte hun begejstret Hurra for et bortdragende Regiment, snart gjorde hun Demonstration imod den herskende Stemning, hvilket var meget farligt, baade for hende selv og for os Andre.

En Aften var vi saaledes inde paa Café Exelsior, i vort (39) Hotel. Publikum var i den stadige nervøse Ophidselse, gik og kom rastløst, kastede sig over Aviserne, havde det mistroiske, forskende Blik, der fandtes i alle Øjne, som søgte de efter Spioner og andre Fjender af det overfaldne Fædreland. Saa satte Musiken i med at spille "Wir treten zum Beten", frygteligt udført og med Klokkeklang, der fremkaldtes ved Slag paa ophængte Metalstænger. Publikum var stærkt opbygget, medens Asta med et haanligt Smil kom med sarkastiske Bemærkninger, hvilket allerede gjorde mig betænkelig nok; men straks derefter satte Kapellet i med "Deutschland, Deutschland über alles". Enhver rejste sig, ogsaa jeg og Aastas Søster. Men Asta selv blev siddende og nægtede, trods mine indstændige Opfordringer at gøre det. Det var første Gang at hun direkte havde nægtet at gøre noget, jeg krævede, men i hendes lidt overophidsede Tilstand forekom det hende uværdigt saaledes at hylde en Nation, hun ikke elskede, hun havde lov at sidde naar hun vilde osv. Jeg tror, at kun den Omstændighed, at enhver kunde se baade Johanne (40) og mig ligefrem prøve paa at hale hende op ved Armene, reddede os fra de største Ubehageligheder fra det tilstedeværende Publikum, der i Fædrelandsk Løftethed sang med paa Omkvædet. Jeg betalte hurtigst mulig og fik hende af Bagindgangen til Hotellet op paa vort Værelse.

Men nu var det bleven mig klart, at det med Aastas uligevægtige Sindstilstand var ligefrem farligt at blive i Byen. Jeg satte mig derfor hurtigst i Forbindelse med Hesse-Clausen og Körner, der viste sig som min gode og paalidelige Ven, om at skaffe Oplysninger om hvordan man kunde komme bort. Vejen til Danmark var spærret, Grænsen lukket, Jærnbandedriften instillet for civile Rejsende. Körner gav sig saa til at søge at skaffe os en Automobil, skønt alle Vogne var rekvirerede af Militæret, og det var forbudt Civile at have Benzin. Ved uendelige Anstrengelser lykkedes det ham i løbet af et par Dage at skaffe begge Dele.

Den mellemliggende Tid tilbragte vi stadig mest (41) i Drosker paa Gaderne, hvor det imidlertid blev mindre og mindre sikkert at færdes.

Den Beskyttelse, vi hidtil havde haft i, at saa mange Mennesker kendte Asta af Ydre og kendte hendes Nationalitet, begyndte nu at forvandle sig til en Fare, idet vedholdende Rygter holdt sig om, at Danmark havde sluttet sig til Tysklands Fjender. Fra det Øjeblik af, hvor dette i tyske Øjne havde staaet som en fastslaaet Kendsgerning, vilde vor danske Nationalitet, der var meget almindelig kendt, have betydet en alvorlig Fare, i hvert Fald for de allerstørste Ubehageligheder, Concentrationslejr osv.

Og at det Øjeblik kunde indtræffe hvert Øjeblik, tvivlede jeg ingenlunde om; jeg hørte jo hele Dagen om evig tænderskærende Raseri over den lumske og brutale uselviske Nation, der havde overfaldet Tyskland; og jeg formodede at Danmarks Lyst til at komme i Krig med Tyskland var nøjagtig saa stor som Belgiens. Samme Aarsager kunde der som her frembringes samme Virkninger.

Altsaa, det drejede sig om at komme bort inden Bruddet mellem vort Land og Tyskland blev officielt, og da vi en Aften (42) ude paa Kurfürstendamm erfarede, at dette drejede sig om faa Timer, blev Flugten fremskyndet. Vi maatte bort, snarest mulig; men da Asta blev klar over at jeg agtede at melde mig som Frivillig – ikke af krigerisk Begejstring, men fordi jeg syntes jeg var "tvungen til at gaa frivillig med", om mit Fædreland blev overfaldet, satte hun sig imod at vi begav os til Danmark, et Forsøg som desuden skildredes som ganske haabløst. Østersøen var spærret, at faa Lov til at rejse tværs over Kielerkanalen ganske udelukket. Det blev derfor vedtaget, at Rejsen skulde gaa til Schweiz og derfra eventuelt over Italien hjemad.

Den næste Dag gav vi os altsaa til at bringe vore Pas i Orden, det vil sige at faa dem viserede af det schweiziske og italienske Konsulat. Begge Konsulaterne laa ude i Nærheden af Tiergarten, og begge var overfyldte af en Flok Mennesker der ventede taalmodige og ængstelige Time efter Time paa at komme frem til Disken, hvor utaalmodige og trætte Embedsmænd knurrende affærdigede deres forsagte, evig Tilbagevendende Spørgsmaal.

(43) Krigens Udbrud havde som en pludselig og voldsom Strømkæntring hvirvlet op hele dette fredelige Bundfald af italienske Gibsere og Konditorsvende. I Luften svævede denne ubestemmelige Lugt af Røg og raadne Appelsiner, som Sydens Folk formaar at bære med sig overalt, om det saa skulde være til Nordkap.

Efter megen Møje og lang Tid stod vi endelig med alle Passene forsynede med en Mængde Stempler, og derefter gav vi os til at pakke al vor Bagage om. For paa en Automobil, der skulde transportere 4 Mennesker foruden Chaufføren, kunde vi selvfølgelig ikke medtage alle de Kufferter, som Asta og jeg havde tænkt at indskrive som Jærnbanebagage. Alt maatte pakkes om, med Synspunktet det strengt nødvendige Grundlag, de andre Ting atter indpakkes i Kufferter og stilles hen i vor Lejlighed i Grossbeerenstrasse; en særlig Kuffert maatte købes til at fastspændes bag paa Automobil, Tasker og Kurve stuves paa ny – en meget anseelig Bagage blev det jo alligevel; og der maatte veksles Penge, Schweitziske Francs (44) som min trofaste Körner skaffede mig, kort sagt en Dag, der var fuld af Travlhed og Forberedelser.

Om Aftenen var vi atter ude at se paa Staden, dennegang til Fods. Vi gik i sagte Samtale, for ikke at vække Opmærksomhed ved vort fremmede Sprog, og iagttog Unter den Linden og det [?] Liv der herskede der; larmende var det ikke, mest hørtes de slæbende Fodtrin paa den store, mørke Avenue; hvert Øjeblik samledes Folk i en Stime, snart hist, snart her; det saa paa Afstand ud som store, sorte Klatter der klumpede sig sammen, som mægtige Klatter af sorte Bier, samlede med Braaddene fremme om et ukendt Centrum; Fra Hoben rejste der sig en mumlende Klang af tusinder af Stemmer, der spurgte hinanden om Grunden til Opløbet, ledsaget af den hastige Klasken af Fodtrin af alle dem, der styrtede til over Asfalten for at slutte sig til Klyngen, som dragne af Magnetisme. Tæt ved Friedrichstrasse, nær Indgangen til Kejserpassagen, mødte vi Direktørerne Falk og Fellner fra Union. Vi standsede og talte et Øjeblik med dem, medens (45) Lyset fra et Vindue faldt ud over os. Straks derefter skiltes vi igen idet vi tog venskabelig Afsked, og kom hurtig bort fra hinanden i den stadig glidende Menneskemængde.

Men nogle Folk havde bemærket Astas velkendte Ansigt og standsede for at se paa hende. Dette var nok til at en Flok andre ogsaa standsede, ikke fordi de vidste hvorfor, men simpelt hen fordi de ikke kunde andet, saadan som Nerverne var stemt den Aften paa det Sted.

I et Nu var vi omgivet af en mægtig Stimmel af Mennesker, der drev os langsomt op ad Brandenburgertor til, hvor Under den Linden, i Mangel af Butiker, er meget mørk. Jeg indsaar, at det var farligt, og vilde drage Asta med mig tilbage mod Lyset, men Virvaret steg i et Nu til en overvældende, vild Trængsel, der ganske tog Magten fra os. Vi blev revet fra hinanden, hun trængt videre op ad Gaden medens jeg, der hurtig blev overset, trykkedes haardt op mod en Mur.

Hoben voksede med vanvittig Hastighed i den mørke Gade. Raab krydredes i Luften, dels af Kvinder, der blev pressede i Trængslen, dels Spørgsmaal der kastedes ind mod Midten (46) af Flokken fra alle de tusinder, der stormede til fra alle Sider, og klæbede sig fast til den bølgende Masse, som fyldte Unter den Linden i dens hele Bredde. Der svaredes inde fra den store, sorte Masse med Raabet: ”Spioner – Russere”, - og den kompakte Masse trængte sig under Raaben og Skrigen end stærkere sammen, voksende som en Lavine.

Asta blev trængt længere og længere bort fra mig. Spørgsmaal og fjendtlige Raab regnede ned over hende, indtil pludselig en velvillig Mand standsede lige foran hende og stemmende imod for at give hende lidt Luft og spurgte hende, om hun var Russer, og endnu medens hun besvarede hans Spørgsmaal, blev hun bagfra greben med et heftigt Greb i Haaret af en ny Mand, der raabte: ”Paryk, Paryk”. Hun vendte sig og saa paa ham, og i det samme kendte han hende og næsten stønnede: Men Gud, det er jo Asta Nielsen. Dette reddede hende, - Herren, der havde udspurgt hende, hjalp hende hen til en Droske, der tilfældigvis holdt der og hjalp hende op i den; Asta lod Kusken vente for ogsaa at faa mig med sig.

Jeg havde intet set af alt (47) dette; jeg kastede mig ud i en rasende Kamp for at trænge mig igennem og komme hende til Hjælp, og skønt vi var et halvt hundrede Meter fjernede fra hinanden, lykkedes det mig med meget store Anstrengelser og spidse Albuer at trænge mig frem til en Del af Hoben, der havde forstaaet, at Damen i Vognen ventede paa sin Mand, og derfor, med en Folkehobs pludselige Omslag i Stemningen, godmodig hjalp mig frem, saa at jeg kunde komme op i Vognen til hende. De nærmest Staaende var klar over, at det var Filmskuespillerinde Asta Nielsen, hvem der var bleven gjort denne Uret imod, og man gav os nu naadigst Lov til at køre bort, og vi fik endda et par venlige Tilraab og et par enkelte spredte Hurraraab med paa Vejen.

Friederichsstrasse virkede paa disse Aftener mindre uhyggelig end Unter den Linden, - der var jo lysere saa Stemningen var mindre mørkeræd og Forklaringen paa enhver Sammenstimling blev i det stærkere Lys hurtigt opklaret; der var over Folk noget lettere og lysere og ivrigere end paa den mørke Unter den Linden (48), som gav de samme Mennesker, blot de drejede om Hjørnet, noget skummelt og tungt over sig.

Og Friederichstrasse var det Sted, hvor Meddelelserne om, hvad der skete i Verden, slog ned og fængede først. Det var der, jeg modtog Meddelelsen om, at England havde erklæret Krig. Asta og Jesta, Johanne og jeg sad i en Droske og kørte langsomt ned ad Gaden. Lige ved siden af Vognen brød der pludselig en af disse Strømhvirvler frem i Færdslen, som altid opstod, naar Løbesedler blev delt ud. En Mand, der bar en Bunke frisktrykt Papir, blev trykket næsten op mod vor Vogn, trængt som han blev af en Mængde, der masede paa og rakte sig frem over hinanden for at gribe Sedlerne i Haandfuldevis. Jeg rakte mig ud ad Vognen og fik en halv snes Eksemplarer fat og læste, medens der rundt omkring hørtes knurrende Udraab og Forbandelser, den korte Besked – England erklærer Krig.

Jeg havde hørt fortælle om hvorledes nogle af Ententemagternes Gesandtskaber havde (49) maattet fly ad Baggader ved Nattetid, at andre, som det russiske, ved Bortkørslen var bleven overfaldne af den rasende Mængde, der havde slaaet med Stokke ind i Vognene og mishandlet Gesandtskabs-Personalet med Slag i Ansigterne, medens Berliner-Politiet først sent og uvilligt skred ind.

Jeg indsaar straks, at der nu vilde ske noget ved det britiske Gesandtskab, og gav Kusken Ordre til at køre derhen.

Der var denne Aften flere Mennesker og mere Politi paa Unter den Linden end ellers; men Mængden var rolig, gik mut frem og tilbage i korte, uregelmæssige Ryk, uden videre Raab eller Larm. Nogle beredne Betjentes klaprende Hovslag lød af og til skarpt gennem den bløde, uldne Murren af Folkemasserne. Vi kørte hurtigt ned mod Wilhelmstrasse. Endnu vidste ingen det om England, - jeg bragte Meddelelsen ved at kaste et par Blade med Budskabet ud til diskuterende Grupper.

Da vi kom til Wilhelmstrasse, hvor Gesandtskabsbygningen ligger faa Huse fra (50) Unter den Linden, var jeg først overrasket over, hvor mørkt og stille der var i Gaden, - endnu vidste aabenbart kun meget faa, hvad der var sket.

Gaden laa stille hen; der var temmelig mørkt, kun oplyst af Gadelygter. Oppe paa Unter den Linden saa man Mængden trække frem og tilbage under Buelamperne som sorte Uvejrsskyer, og hørte det evige skuffende Sjøk af de tusind Fødder.

Inde i Wilhelmstrasse var der stille. Fra Sidegaderne, der over Wilhelmsplads fører ned fra Friederichstrasse, hørtes hastige, haarde Fodslag af unge Mennesker der i vildt Løb styrtede herved med de friske Løbesedler i Haanden.

Ligeoverfor Palæet stod en Flok, vel et hundrede Mennesker eller halvandet, næsten alle helt unge Mandfolk, Læredrenge og lignende; Bygningen laa stille og mørk, kun højt oppe saaes nogle forskrækkede Tjenestefolks blege Ansigter, som lyse Pletter mod den mørke Baggrund.

Da vi kom kørende fra Unter den Linden havde Vognen, kørende paa højre Side af Gaden, at passere lige under Gesandtskabsbygningen. Jeg saa hele Kørebanen (51) ligge bar og tom, blot en

Menneskehob paa den modsatte Side, hvorfra af og til hørtes et løsrevet Raab og Smædeord blive slænget mod de mørke Mure; vi kørte da videre, men idet vi var udenfor Bygningen, hørtes nogle dumpe Smæld fra denne og da jeg vendte mig for at se efter, hvad det var, raslede Skaarene fra et par Ruder ned paa Stenbroen, ledsaget af en hovererende Hujen fra den langsomt voksende Flok derovre.

Bygningen blev bombarderet, tværs hen over Vognen, hvori vi kørte, med Sten, brækket op af den smaamønstrede Brolægning paa Fortovet, og indsvøbte i Eksemplarer af Løbeseidler. Jeg saa disse Projektiler fare lige hen over Hovederne paa os, medens Ruderne klirrede skingert ned, og Stenene klaskede mod Murene.

Vi dukkede os jo lidt, men da Vognen var kommen forbi Gesandtskabshotellet lod jeg den holde for at se, hvad der videre vilde ske. Menneskemængden voksede efterhaanden langsomt, men var dog stadig forholdsvis (52) lille, vel næppe mere end et par Hundrede, og var ikke særlig larmende, tvært imod, der var noget truende og uhyggeligt ved Stilheden, der af og til sænkede sig over hele Optrinet. Flokken virkede som en enkelt, sort Masse, der videde sig ud og trak sig sammen som en Molluskel, men i Hovedsagen blev paa samme Sted, med alle Øjnene klæbede fast paa den mørke Bygning foran den. Spredt lød skingrende Raab, der kastedes tilbage fra den tavse Mur, og hver Gang en Rudes skaar skyllede raslende ned, lød der fra Folkemængden en skærende Piben, en kort hovererende Hujen.

Oppe fra Under den Linden kom stadig kun faa til; Mængden dér vidste aabenbart endnu intet, den trak langsomt og mørkt omkring med den evige slæbende Skraben paa Asfalten. Men fjernt nede hørtes nogen Larm af Bølgen, der rejste sig; trampende Fødders Murren hørtes gennem den Stilhed, der af og til pludselig hvilede nogle Øjeblikke af Gangen over Wilhelmstrasse. Flokken, der efterhaanden var svulmet betydeligt, manglede aabenbart en Fører; den havde Had nok og Lyst nok til at gribe til Gærning, til Vold, til Mord og Brand, om det skulde være, - (53) men den manglede den Hjerne, der skulde tænke Tanken, eller i hvert Fald den Tunge, der kunde skribe Raabet. Derfor blev det tøvende og spredt, hvad der skete. Paa en Gang begyndte Smaagrupper og enkelte Mennesker og skille sig ud fra Massen, som blev den stødt bort fra den, og bevæge sig tværs over Gaden mod Gesandtskabshotellet.

Det var ikke særlig mange, et halvt til et helt hundrede Stykker, men dog nok til ved indbyrdes Hjælp at paabegynde et Angreb; de stormede op ad Trappetrinene og angreb den laasede Hoveddør, hjalp hinanden op paa Fodstykkerne af de store Søjler og knaldede Ruder ud for at krybe ind gennem Aabningerne, og jeg tror at have set en lille Røgsky opstaa ved et af Vinduerne, dog uden at have hørt noget Knald, eller senere at have hørt nogen Forklaring derpaa.

Mængden paa den anden Side af Gaden begyndte nu at huje stærkere, opmuntrende og hidsende, men (54) var stadig ikke stor nok til at fylde Kørebanen. Politibetjente havde hele Tiden været til stede, en 5-6 Stykker, men afholdt sig fra at skride ind.

Endelig maa der være gaaet Bud til en overordnet Politiofficer paa Under den Linden, for paa én Gang hørtes midt i Larmen det skarpe Fodslag af en Flok Betjente, der nu pludselig kom løbende hastigt og kastede sig lynsnart ind i Virvaret.

Skred de først rent ind, saa gjorde de det med haard Haand, da det endelig skete. Der var bleven tyst i Gaden saa at man tydelig kunde høre Slagene af knyttede Hænder paa Ansigternes bare Kød; Demonstranterne vovede næppe at sætte sig til Modværge men søgte blot at dække sig saa godt de formaede og flygtede spredte og sky til alle Sider, de af dem, der kunde komme bort. De, der var krøbet op paa Søjlerne høje Fodstykker formaede ikke at slippe væk, jeg saa en stor Betjent gribe en af dem ved Benet og rykke til, saa han faldt ned paa Stenbroen med et Klask.

(55) Flokken strømmede nu i Flugt ned forbi min Vogn, der holdt blot halvhundrede Skridt borte, forfulgt af Politibetjentene, der slog i blinde; og da der nu hørtes Hestetrampen af beredne Betjente, lod jeg Kusken, der allerede var ængstelig, køre bort, og var hurtig langt væk fra Stedet, kørte

hurtigt hjem til Hotellet gennem Byen, der gøs under ny Skælven i det allerede overspændte Nervenæt, harmdirrende mod England over paany at have set en mægtig Fjende rejse sig imod Tyskland med frygtelige Vaaben i Hænde.

Flugten

Aviserne den næste Dag svømmede for første Gang over af det ætsende, glødende Had imod England, der skulde blive Krigens store Brøl, blive den vældige Grundvold, hvorpa Krigens Patriotisme skulde hvile. ”Vil England vove Indien?” var Hovedoverskriften i et af Hovedbladene. Samtidig behandledes et Tema, der i de sidste Dage havde bredt sig mere og mere. Det var et af Regeringens Midler til at hidse Folket op. Ved Hjælp af Spionfrygten var dette lykkedes til Fuldkommenhed i Byerne, men (56) Landbefolkningen har næppe ladet sig rive med i samme Grad; for ude paa Lander, der er jo ingen ”mystiske Fremmede”, og det er desuden saa umiddelbart indlysende, at der ikke rundt om paa de øde Landeveje eller i de slumrende Landsbyer ligger skæbnesvangre militære Hemmeligheder, der kan tilsniges af fjendtlige Udlændige, som ikke findes.

Ganske vist havde Spionfeberen nogle spredte Tilfælde at opvise ogsaa ude paa Bondelandet; nogle ”Vandrefugle” unge harmløse Mennesker, der drager rundt i Sommerferien med Guitarer med lange Silkebaand paa, men selvfølgelig uden Pas i Lommen, blev sat fast og havde en hel del Besvær med at overbevise Sogneraadene om, at de ikke var i engelsk eller russisk Sold.

Men det hele bed alligevel ikke rigtigt ude paa Landet. Man maatte finde paa noget nyt. Ideen, man fik, var bygget paa en nøje Værdsættelse af en Hovedegenskab (57) ved den tyske Nationalkarakter – Ærefrygten for Autoriteten, Polititet og Beundringen for dettes Magtfuldkommenhed, Lysten til at besidde den selv. Hvis Sjælevandringen hørte med til den Tyske Religion, vilde en brav Tysker som Løn for Lovlydighed i dette Liv, haabe paa at blive Politibetjent i det næste.

Regeringens Manøvre gik da ud paa at faa enhver Tysker til at føle sig som Politibetjent allerede i dette Liv, og udstyre ham med Magt som en saadan.

Der udspreddes derfor gennem Bladene en Historie, der var saa fantastisk, at ingen vilde have vovet at bringe den til Torvs i en Tid, der ikke var saa overspændt og overophidset som disse første Augustdage 1914. Krøniken gik ud paa, at der var 100 Millioner Mark – eller Francs – i Guld undervejs fra Frankrig, gennem Tyskland til Rusland; de blev befordrede i Privatautomobiler; ethvert saadant Køretøj maatte derfor af hele det tyske Folk overvaages paa det nøjeste.

Det faldt ingen ind, at der var nogen uoverensstemmelse imellem de harmdirrende Erklæringer paa den ene Side, at Frankrig og Rusland omhyggelig og lumskt havde forberedt deres Overfald lige indtil de mindste Enkeltheder, og paa den anden Side, at det alligevel skulde være nødvendig for Fjenden i Huj og Hast at (58) sende Pengesubsidier i Privatautomobiler gennem Tyskland efter Krigens Udbrud, ejheller, at hvis det virkelig skulde være nødvendig at sende Guldbarrener, var Vejen over det neutrale Skandinavien eller Amerika dog ubetinget sikrere end Tysklands Landeveje, ak nej, ved Udbruddet af en Krig hensættes selv en stor og oplyst Nation i en Tilstand af opskræmt Vanvid, der udelukker ethvert Overlæg og Eftertanke.

Historien blev troet.

Indpodningen slog glimrende an. Landbefolkningen vakttes til Daad fordi der blev vist den et Omraade, hvor ogsaa den kunde virke, hvor den selv kunde faa Fornemmelsen af at være med i den store Bevægelse, hvis Larm drønedes ud fra Byerne og fra Mobiliseringscentre, fra Jærnbannerne, kort sat overalt fra, undtagen fra de smaa fredelige Huse paa Landet, der laa ligefrem glemt. Nu kom alle med; Jagt var noget, de alle sammen havde været med til, Had til Automobiler var dem medfødt; her ovenikøbet kørt af forræderiske Fjender og belæssede med fjendtlige Guldbarrer, - (59) ethvert Træk i Billedet var med Mesterhaand samlet til et Hele, som maatte simpelthen beruse det store tyske Landfolk. Og det blev beruset.

Hver Landsby, hver Flække organiserede sig til frivillige Vagthold og Patruljer, Oldinge og Drengene bevæbnede sig [?] med gamle Bøsser, Landevejene blev spærrede, Lytteposter udsat, hele Landet over spredte sig som en Løbeild det manende Raab om at fange Guldautomobilerne, ledsaget af hidsende Beretninger om, at nu var der atter fanget en – altid i den næste Kommune. Den hele Bevægelse blev i løbet af en Uge til et flammende Vanvid; det vil næppe nogensinde finde Plads i Historieskrivningen, fordi det ikke er noget hæderværdigt Blad at føje til denne, og fordi Bevægelsen, efter at Regeringen havde udkastet Ideen, blev greben af Folket selv og af dette improviseret uofficielt og mundtligt paa egen Haand saa at den næppe har sat videre Spor hverken i officielle Dokumenter eller i Dagens Aviser. Men det var en virkelig betydende Faktor i Krigens første Uge; Befolkningen greb Tanken med en Begejstring, der gik langt (60) ud over, hvad Regeringen havde haabet og tilsigtet.

Thi praktisk talt standsede al Samfærdsel i Tyskland ad Landevejene i Dage, hvor disse var saa uendelig meget vigtigere, som Jærnbanevæsenet saa godt som udelukkende var beslaglagt af Militæret, og tilmed i Dage, hvor al Trafik netop maatte ske saa hurtigt og præcist som muligt. At dette ramte civile Borgere, gjorde selvfølgelig mindre til Sagen men ogsaa Regeringens egne Organer led under den Bevægelse, som den selv havde rejst. Jeg har hørt Officerer i de Dage beklage sig over, at de selv var bleven holdte tilbage og underkastede Forhør og Arrestation, selv om de var i Uniform, og selv om deres Papirer var i den upaaklageligste Orden. Thi havde ikke hver en Bonde læst, at Spionerne ofte var forklædt i tyske Uniformer og ofte var forsynede med falske Pas. Uniformen, den hellige tyske Uniform, gjorde dem kun saa meget mere mistænkelige. Paa denne Maade blev Embedsmænd og Officerer i vigtige Ærinder holdt tilbage fra at udføre disse; nogle blev tilsidst rasende over uafslædig at blive standsede af nogle Bønderdrenge eller Landsbyfolk og prøvede (61) til sidst at forcere Hindringerne ved at køre til, men paa disse blev der skudt, og adskillige af dem sagdes at være blevet dræbt.

Forholdene blev saaledes ganske utaalelige paa hele det mægtige Riges Landevejsnæt. Regeringen blev nødt til at skride ind, men kunde selvfølgelig ikke gøre det ved at vedgaa, at den udsprede Historie var Opspind fra Ende til Anden. Man valgte at dreje Halsen om paa den ved at udsende en ny, om mulig endnu mere grotesk. Guldbarrerne, alle de 100 Millioner, var nu, paa Grund af Befolkningens Aarvaagenhed med Automobilerne, bleven omladede og betroet til Mænd i Forklædning, som Murere, der kørte paa Cycle. Som Følge deraf skulde saadanne paagribes og undersøges, medens Automobilerne for Fremtiden ikke mere maatte antastes.

Formodentlig har det ført til nogle ubehagelige Dage for Murere, der begav sig til deres Arbejdspladser – senere døde saa den hele Bevægelse bort af sig selv.

Netop i de Dage, da vi forlod Berlin, var Ophidselsen paa sit Højdepunkt, skønt vi inde i Byen kun anede lidt om denne nye Form for Krigspsykose.

(62) Vi tilbragte da ubekymrede hele den sidste Formiddag med Indkøb og Forberedelser; jeg sluttede Aftale med Automobilens Ejer om Prisen for at føre os til Zürich, 600 Mark samt Benzinen; de første 300 skulde han have i Nürnberg.

Vort sidste Aftenmaaltid indtog vi i Excelsiorkafeen; alle Rejseforberedelserne blev trufne hemmeligt, fordi det flere Gange var hændt, at vi vakte Mistanke hos Hotellets Gæster, og kun blev fri for Ubehageligheder ved Hotelfunktionærernes gaaen ind for os. Vognen skulde derfor heller ikke, læsset med Kufferter, køre bort fra Hovedindgangen, men fra en Bagport ude ad Anhalterstrasse; den blev om Eftermiddagen kørt ind og Portene lukkede, baade ud til Gaden og til Gaarden, for ikke at vække Opmærksomhed; her blev den i al Hemmelighed ladet og pakket med al Bagagen ved Hjælp af Hesse Clausen og Körner.

Da Mørket var faldet paa betalte jeg vor Regning og af en Hotelfunktionær blev vi derpaa ført ad en Mængde Korridorer og Bagtrapper ned til den ventende Vogn. Vi satte (63) os op, tog Afsked, og

modtog lidt tvivlende Ønsker om lykkelig Rejse. Derefter blev Porten aabnet, og ubemærkede gled vi i den tiltagende Skumring ud paa Gaden for at paabegynde vor Flugt fra Berlin.

Det var en dejlig Sommeraften; lun og stille laa den støvfyldte Luft mellem Gadernes Trækroner medens vi kørte ud gennem de rolige Kvarterer i Vesten; naar Hovedgaderne undtages, var disse Egne af Byen omtrent saa rolige og stille som altid ellers, og vor Vogn susede hurtigt afsted i den blaalige Aftendæmrings Fred. Dog ikke længere end indtil vi naaede til Berlin og Forstæders Grænse ved Vejen til Potsdam; allerede paa Afstand saa man, at der her var noget i Vejen. En Mængde Mennesker var samlede i Lampernes Skin og Rækker af Vogne holdt ventende, overalt færdedes Politibetjente, regulerende, komanderende.

Jeg var hurtig klar over, hvad det betød – vi skulde undersøges, førend vi forlod Byens Omraade. Efter nogen Tids Forløb kom Turen til os, vore Pas blev fremvist – Astas og mit, Johannes og Jestas, samt Chaufførens, - og befundet i (64) Orden, og dermed haabede jeg at vi vilde faa Lov til at køre videre, men Nej.

Vor Bagage skulde undersøges; ingen Overtalelse hjalp, Kufferterne maatte aabnes, spændes løs fra deres Pladser, indholdet tages frem – dog ikke alt, idet vor iøjnefaldende Harmløshed gik op for Politifolkene; det var i det hele taget i de Dage en Velgærning at have at gøre med prøjsisk Politi eller Militær, for de forstod sig dog i det mindste paa det hele, formaaede at se paa et Pas og træffe en Disposition, medens alle de selvbestaltede Politiamatører bragte en i Ulejlighed og Fare ved deres forfjamskede Ukyndighed.

Alle vore Sager blev altsaa igen pakket paa Vognen og vi susede videre, haabende paa at vi nu vilde faa Lov til at køre uanfægtede lige indtil vi naaede den schweitziske Grænse.

Vi naaede til Potsdam, hvor vi af en udstillet Post blev dirigeret hen til en Plads, hvor Undersøgelse skulde finde Sted. Forgæves paaberaabte vi os, at man aldeles ikke fik Lov til at forlade Berlin uden Undersøgelse, men det blev os svaret, at vi kunde have faaet vigtige Sager stukket til os af en Medskyldig paa Landevejen efter Undersøgelsen.

(65) Altsaa alle Kufferter af Vognen, vi selv maatte stige ud og levere vore Pas paany. Kufferterne blev atter aabnede og undersøgt, denne Gang betydelig grundigere, men Opholdet stod dog ikke længere paa end en god halv Times Tid. Jeg opsøgte under dette den øverste af de tilstedeværende Politimænd og forespurgte, om det ikke vilde være muligt at faa en Skrivelse eller en Paastempling af vore Pas, som kunde fri os fra at maatte udpakke hele vor Bagage mere, men dette blev afslaaet, en saadan Passertilladelse kunde ikke udfærdiges, og mit Forslag om at lade vore Kufferter plombere blev Afslaaet.

Endelig kørte vi videre; efter ti Minutters Kørsel blev vi standsede ved en Jærnbanebom; en lille Station var af Jærnbanefunktionærene egenhændigt bleven omdannet til Politivagt, og de gik frem med en ganske anden Grundighed end deres fagmæssige Kolleger.

Vi blev beordrede ud af Vognen og under vor tavse Protest blev hele vor Bagage, lige ned til de mindste Enkeltheder, slæbt ud og anbragt paa Jorden, oplyst af en slags Petroleumsfakkell, der kastede et (66) flakkende rødt Lys over en stor Flok af de omboende fra Eggen, der var samlede som interesserede Tilskuere.

Ledelsen var overtaget af en lille Jærnbanemand, hvem de alle betragtede og adlød med stor Ærbødighed. Han var det ivrigste og bevægeligste lille Menneske, jeg nogensinde har set, en halvgammel vissen Mand med hængende Overskæg, og med en utrolig hastigrindende Ordstrøm. Han vimsede rundt med en Jærnbanemandslygte i Haanden, hvormed han, som med en Projektør, skarpt belyste vore mistænkelige Ansigter.

Han havde den mest udprægede Mistillid til os; jeg prøvede ikke at berolige ham, men lod ham danse omkring vore Kufferter, som han tømte ud paa Jorden Hulter til Bulter, hjulpen af sine Underordnede, hvoraf nogle var halvvoxne Dreng, andre tilsyneladende Dagen i forvejen havde

været hans Overordnede; han havde slaaet sig op ved denne Vagtorganisation, der aabenbart skyldtes ham.

Han fortalte ind imellem, at han sikkert hos os vilde finde Spionsager eller skjulte Guldmængder, for han forstod sig paa saadanne Ting, idet han selv havde en Søn, der stod ved et eller andet nærmere angivet Regiment (67), der laa, jeg tror i Leipzig. Hans Sagkundskab og hans Autoritet syntes at være funderet udelukkende paa denne Omstændighed, men det skal indrømmes ham, at han gik frem med en forfærdende Grundighed. Ikke en Trævl af vore Ejendele undgik at blive befamlet og gramset paa af hans sorte Hænder, og Astas intimeste Klædningsstykker blev holdt op i Fakkellyset til interesseret Beskuelse af alle de omkringstaaende, medens hun saa til med sammenbidte Læber. Hendes Silkekjoler endevendte og krammede han og et Klaverudtog af ”der Juxbaron”, som Jesta havde smuglet med som højst nødvendig Bagage, bladede han igennem Side for Side for at finde skjulte Hemmeligheder mellem noderne.

Til sidst var alt eftersøgt og endevendt, og jeg troede allerede at det hele var overstaaet. Men nej, Automobilen skulle ogsaa undersøget, Sæderne tages ud og beføles, Væggen bankes paa for at konstatere, om de var forsynede med dobbelt Bund, Motoren kiggede han ned i og til sidst lagde han sig og lyste med sin uadskillelige Lanterne ind under Vognens Bund.

Da selv dette ikke gav noget Resultat rejste han sig, ligesom lidt Modfalden. Jeg havde staaet og røget Cigaretter og set til (68) medens Asta og Johanne pakkede alle Sagerne ind igen. Han morede mig, og jeg gjorde mig, til hans Fortørnelse, ikke nogen Umage for at skjule min Munterhed; jeg spurgte ham, hvad det egentlig var, han havde søgt, og som han mente, vi havde faaet paa Vognen og med i Bundene af vore Kufferter siden vi ti Minutter i Forvejen var bleve undersøgt i Potsdam, og det viste sig, at det var Guld til Russerne.

Jeg paaviste ham at Vejen fra Berlin over Potsdam jo egentlig ikke førte til Rusland og udtrykte min Tvivl overfor hele denne Guldhistorie; men da vaagnede han op til fornyet Energi – det var sandt, for paa den nærmeste Station, blot et par Kilometer derfra, der havde de fanget en Automobil med Franskmand i og fuldt stoppet med Guld.

Masser af Gange hørte jeg om denne Fangst af Guld lige i Nærheden.

Saa var vi omsider færdige, efter en Timelang Undersøgelse. Vi fik Lov til at køre videre.

Natten var vidunderlig skøn. Maanen lyste mægtigt og lagde med sit klingrende Lys en Glorie af Skønhed over hver en jordisk Ting; det var en stille, lun Nat, som vi hvirvlede afsted igennem (69) ved Motorens taktfaste Sang.

Men ikke langt. Snart efter saa vi en Lygte blive svunget paa Vejen foran os, og vi maatte sagtne Farten og derpaa stoppe, da Vejen var spærret tværs over ved Hjælp af et Par Høstvogne. Bag Barrikaderne saas nogle Bøsseløb, der var rettede imod os. Dennes gang var det rigtige Bønder, der krævede at undersøge os.

Og saaledes blev det ved i en Uendelighed; snart var det gamle Mænd, snart unge Drenge med et hvidt Tørklæde bundet om venstre Arm for dog at have noget Uniformsmæssigt, men alle var de væbnede med gamle Geværer, der utvivlsomt var ladte, og alle stirrede de ved Lyset af en Staldlygte paa vore Pas; eengang bemærkede jeg endda at en gammel Bonde holdt dem paa Hovedet og stirrede tilfredsstillet paa det danske Rigsvaaben, der prydede den første Side i de smaa Hæfter.

Af og til maatte vi pakke Kufferterne ud, undertiden slap vi helt, undertiden blot med en flygtig Roden om i det Virvar, som vor Bagage efterhaanden var bleven til.

Af og til kom vi gennem en lille By, hvor en ung Skolelærer (70) eller lignende havde organiseret Vagttjenesten ved et Tov, der var spændt tværs over Gaden – andre Steder kunde vi køre uantastede gennem store Landsbyer og smaastæder, medens elendige Flækker fandt det nødvendig at undersøge os baade ved Indkørslen og Udkørslen; i saadanne Tilfælde lykkedes det mig dog ofte af

faa en af Vagtmandskabet, i Reglen en halv voksen Knøs med et stort Gevær, til efter endt Undersøgelse at køre med, staaende paa Trinbrædtet, for at sige god for os ved den anden Vagtpost. Saaledes gik Time efter Time, snart susede vi afsted ad maanelyse Landeveje forbi Bondegaarde, der i Maaneskinnet var skønnere end noget Tempel ved Dagslys, straks derefter saa vi en svingende Lygte foran os og maatte holde stille og snakke godt for Bønder, hvis Bøssepiber pegede ind i vor Vogn; vi blev visiterede i alt 21 Gange og saaledes nærmede vi os efterhaanden Wittenberg, hvor det store spændende Spørgsmaal, om vi vilde faa Lov til at passere den store Bro over Elben, skulde løses.

Til sidst ankom vi da omsider til Byens Udkant. Vi blev standsede af en Militærvagtpost, men ikke undersøgt. En Soldat med opplantet Bajonet sprang op paa Trinbrædtet (71) og dirigerede Vognens Kurs, uden at inklade sig paa at besvare Spørgsmaal af nogen Art. Med en flot Bue svingede vi ind gennem en Port og holdt stille midt i en Kasernegaard.

Vinduerne var oplyste overalt, til Trods for at det var langt ud paa Natten. Jeg kunde se utallige Skikkelser bevæge sig rastløst, og fra de aabne Vinduer lød Sang og Raab og Skraal.

Et lille Stykke fra os holdt en anden Automobil, omgivet af en stor Flok Soldater. Jeg spurgte mig for hos nogle Soldater, der kom hen til os, og fik det Svar, at i den anden Vogn havde der været Spioner, der havde Skudt paa Vagten paa Elbbroen og nu var fængslede.

Indledningen lød til at begynde med ikke heldigt. Wittenberg lod ikke til at være noget gæstmildt Sted for Rejsende i Automobiler. Senere hen hørte jeg flere Versioner af den samme Historie, og stadig blev den harmløse, indtil det var ganske klart, at det hele var blot Vrøvl, hysterisk pustet op af de nervøse Vagtposter.

Jeg stod imidlertid ud af Vognen med Passene i Haanden og ventede paa at faa disse undersøgt; en Underofficer kom nu hen til os, men vilde ikke have med Passene at gøre; han gav sig straks (72) til at undersøge Astas Haandbagage, hvor han fandt hendes Toilettesager. Han greb en lille Krukke – ”hvad er det”? Asta svarede, at det var Toilettecreme til at gnide Huden ind med. ”Den slags har vi ikke Tid til at tænke paa”, svarede han krænket, hvortil Asta sagde paa Dansk, henvendt til os andre, at hun havde jo egentlig heller ikke taget det med til ham.

Endelig blev der anvist mig en Gruppe Officerer, som jeg skulde vise Passene til. Jeg gik saa hen til dem og de modtog mig reserveret korrekt, lige indtil de opdagede, at vi virkelig var nete Folk, saa blev de helt venlige.

Men min indestængte Anmodning om at maatte passere Broen over Elben for at komme videre paa min Rejse til Schweiz, lykkedes det mig dog ikke at faa bevilget. De kom med en Mængde Udflugter af militær Art, men Grunden til deres Vægning tror jeg dog snarest var, at det vilde mere dem mere at beholde os der.

Medens vi talte frem og tilbage om det, kom jeg pludselig til at dreje mig om og saa da at Automobilten var omgivet af en Flok Soldater, der langt fra var Ædru, og hvoraf nogle var (73) staaet op paa Trinbrædterne for at kunne naa Kvinderne i Vognen. Oprinet forekom mig uværdigt, og jeg henstillede derfor til Officererne at skride ind for at standse det, men det lod til at Disciplinen ikke var stærk nok til at de ønskede at gøre Forsøget, de trak blot paa Skuldrene og sagde, at det var bedre at bringe Damerne hen til et Hotel, hvor vi kunde overnatte – der var dog ikke Tale om at passere Elbbroen ved Nattetid.

Der var ikke noget at stille op mod deres Ordre, og Kufferterne blev derfor bragt i Sikkerhed; nogle faa Smaating, som efterlodes i Vognen, var næste Morgen ganske rigtig forsvundne. Derefter fulgtes vi med Officererne over Gaarden til nogle Rum, med Vagtposter, der aabnede store Laase for os, saa at jeg et Øjeblik havde den Tro, at vi vilde havne i en Celle som Fanger; men straks derefter stod vi paa den Maanelyse Gade og fulgtes videre med de Sabelklirrende Officerer.

Vi talte selvfølgelig om Krigen, og jeg udtalte min faste Overbevisning, at Tyskland vilde gaa sejrrig ud af den, og at de tyske Hære jo allerede havde værnet Landets Grænser, saa at ingen vilde

formaa at betræde dets Jord. "Wir werden auch allein (74) hier bleiben" svarede Kaptajnen, jeg fulgtes med, med rolig Kraft. Saaledes kom vi som gode Venner til et lille Provinsbyhotel, hvor Officerene selv boede indtil de skulde afsted med deres Folk til Fronten; Wittenberg er et af Mobiliseringcentrerne.

De indbød os til at drikke et Glas Vin med dem, og efter at have sendt Jesta og Johanne i Seng, modtog Asta og jeg deres Indbydelse. Men det blev til mange Glas Vin, snart var det dem, der gav Champagne, snart var det mig, men alt sammen blev det drukket i venskabelig Samdrægtighed. Samtalen drejede sig først om denne meget omtalte Elbbro, som var bleven saa skæbnsvanger for vor Fremtrængen. En af Officererne, der vilde give os et Begreb om dens Vigtighed fortalte – og troede – at han forrige Nat, hvor han kommanderede Vagten paa den, var bleven beskudt af fjendtlige Spioner. Det faldt ham ikke ind at spørge sig selv, til hvad Nytte dette skulde være for dem, ejheller at sætte Skudene, hvis der har været nogen, i Forbindelse med de opfanterede og uansvarlige Bønderdrenge, der løb om med ladte Bøsser.

Vinen bragte snart Stemningen i Vejret. Gang paa Gang blev det i venskabelig Godmodighed betonet af disse tyske Officerer, at man jo maatte haabe, at dette lille Selskab i det Smaa afspejlede, hvad der burde ske i det store, at vore to Lande, Tyskland og Danmark, i broderlig Forening vilde slutte sig sammen i fælles Kamp mod alle Tysklands Fjender, og i hjærtelige Ord bad de os drikke paa denne Alliance. Men vi var her noget forbeholdne. Jeg sagde nogle kønne Ord om Stammefrændskab og Venskab, men betonedede vor neutrale Stilling, baade for hele det danske Folk i Almindelighed (75) og for Asta og mig i særdeleshed.

Alligevel gik det meste af Natten under Klinken og Spøg og Munterhed, som en af dem, Forfatteren Höcker, har beskrevet i en Bog, men af og til saa en og anden paa sit Ur og rejste sig stille og gik ud. Straks efter vendte han saa tilbage i fuldfærdig Marchuniform, med Pikkelhuen paa, Tornysteren og den sammenrullede Regnfrakke paa Ryggen. Saa blev der et Øjeblik stille, midt i al Spøgen og Latteren. Tavst trykkede han Kammeraternes Haand og sagde et følt Levvel. For det var ikke sikkert at de saa hinanden igen; det var nemlig disse Tropper, der skulde storme Namur.

Efter Afskeden gik hver af dem til Kasernen for at føre sine Folk ved Afmarchen. Hele denne Nat afgang Tropperne nemlig med Militærtog til Fronten.

Jeg fik lyst til at se Tropperne og bad Officererne derom. De gik meget venligt ind derpaa og førte os et Stykke ned af nogle smaa, krogede Gader til et Hjørne; her saa jeg denne lille Brøkdæl af Tysklands Millionarme rykke i Felten.

(76) Vi stod under den Gadelygte, der mat belyste en Del af et lille Stræde; paa begge Sider tabte det sig i Augustnattens dybe Mørke. Strømmen af Soldater vældede ud af Mørke og forsvandt igen i Mørke, Række efter Række, Deling efter Deling, med en ustandselig Ensformighed, der bragte en til at glemme, at det var levende Væsner.

Denne endeløse, graagrønne Strime, der skød sig forbi os, virkede til at begynde med kun lidt, - ufestlig og ensformig som den var, saa usynlig, som det var mulig at gøre den ved Hjælp af de nye Kampuniformer; Billedet var saa fjernt som mulig fra de larmende Gadebilleder ved højlys Dag i Berlin, hvor hurraraabende Tropper drog ud under skingrende Musik, smykkede med Blomster og Ledsaget af Folkets Jubel.

Og alligevel, lidt efter lidt sneg der sig ind paa En en helt anden Fornemmelse, som man stod der og saa til i den stille, ensomme Gade. Det taktfaste Sjufler-Sjufler af de tusinde tunge Støvler mod Stenbroen, det upersonlige, tavse der var over denne Vision i Natten, endte med at snige sig ind i ens Sind og afsætte en Klam (77) Uhygge, en Fornemmelse af at staa overfor en mørk og frygtelig Magt.

I sig selv var disse Tropper ikke imponerende af se; de fleste var smaa og uanselige Folk af Bondetype, der blot virkede uhyggeligt ved deres talløse Masse, deres graa Ensformighed, som Flom af Kampmyrer.

De fleste af Kompagnierne marcherede tavst forbi os, uden at se til Siderne. Andre var, kompagnivis, fulde, - og i glimrende Lune; brølede Sange i Kor eller søgte Lejlighed til at raabe Hurra, og i Mangel af bedre Genstande for deres Hyldest, fik ogsaa vor lille Gruppe af og til nogle tankeløse Hurraraab slænget til os i Forbigaaende.

Disse berusede Kompagnier virkede uhyggeligere, naar man tænkte over det, end de tavse, der mest mindede om Kvæg, som dreves forbi. De larmende gjorde det samme farlige Indtryk som en Folkehob, der har mistet sin Fører, - jeg tænkte paa de Egne, som disse Soldater skulde oversvømme; thi at de vilde sejre, tvivlede jeg intet Øjeblik om.

Hele Optrinet virkede forstemmende paa mig, og jeg foreslog derfor snart, at vi skulde gaa tilbage til Hotellet.

Drikkegildet blev fortsat med stor Munterhed, og vor Rejse (78) blev paany Genstand for Diskussion; alle Officererne raadede os indstændig til at opgive den, idet de skildrede de Farer, der vilde møde os, ikke blot for at komme i Ulejlighed, men ligefrem for Liv og Lemmer.

Især en lille Militærlæge, en ivrig lille Mand med hurtige Bevægelser og en skrap Maade at tale paa, der fik hans Ord til at virke som Piskesmæld, var fuld af Beskrivelser af de lovløse Forhold, der herskede paa Landevejene. Han rasede af Foragt og Harme over Rædselsherredømme i en god Mening som Bønderne havde oprettet. Han havde selv lige med største Møje og store Forsinkelser maattet gøre en saadan Tur for at naa til sin Plads ved Mobiliseringen, og skildrede hvorledes Forholdene her i Midttyskland var ligefrem idylliske i Sammenligning med den vilde Panik, der herskede i Syden, som vor Vej jo faldt igennem.

Bønderne dernede havde bevæbnet sig og var stegen ned fra Bjergene, førte simpelthen Jagt paa, ja Krig mod alle Vejfarende, - for deres Bjærgbondehjørner havde ikke kunnet forstaa (79) hele Sagen bedre; paa denne Maade mente de at værges deres Landsbyer oppe i Højlandene.

Jeg slog det hele hen, - selvfølgelig kunde man komme igennem, man kunde altid komme igennem, hvor det skulde være, med lidt Mod, lidt Forsigtighed og megen Taalmodighed. Men Asta lyttede meget betænkelig til, Beskrivelserne af de dræbte paa Landevejene gjorde meget Indtryk paa hende; det var ikke muligt at faa hende til at regne med den Overdrivelse, der farver alle den slags Rædselsskildringer.

Endelig var det bleven meget sent, og vi var trætte efter Dagens og Nattens mange Sindsbevægelser; endnu et Par Flasker blev tømt, og vi fik opskrevet Officerernes Feltadresser for at sende dem Kort, hvad vi ogsaa gjorde. Som de bedste Venner af Verden tog vi Afsked og gik op i det snørklede gamle Hus til vort Værelse, hvor vi snart faldt i dyb Søvn.

Faa Timer efter blev vi vækket i en tidlig Morgentime. Beslutningen skulde nu tages, - videre, eller tilbage. Jeg har en naturlig Uvilje imod at vende om, hader at opgive det Maal, der er sat. Vi sigtede mod Schweiz, altsaa skulde (80) vi til Schweiz.

Anderledes med Asta. Doktorens Skildringer af Rejsens Farer havde gjort et dybt Indtryk paa hende - hun vilde vende om, tage tilbage til Berlin.

Vor Diskussion om det var, maaske under Indflydelse af Champagnen, der endnu snurrede i Hovederne paa os, temmelig bitter. Jeg forsøgte at latterliggøre hendes Ængstelighed, at hævde det uværdige i, at lade sig skræmme; at vi vilde rejse ned til Italien og bo der et Par Maaneder, - men alt forgæves, til sidst erklærede hun at saa kunde jeg jo rejse alene, om jeg vilde, de andre vilde saa vende alene tilbage til Berlin.

Dette kunde der jo selvfølgelig ikke være Tale om; det vilde være altfor risikabelt at efterlade disse to Kvinder og et Barn, og jeg blev derfor tvungen til, glødende forbitret, at vende om.

Imidlertid drejede det sig om, at komme tilbage til Berlin med mindre Ulejlighed, end vi havde mødt paa Udturen. Jeg gik derfor ud i Skænkestuen for at tale med vore Venner om Muligheden af (81) at faa et Passerbevis, for at undgaa de evindelige Undersøgelser.

Jeg blev da forestillet for en Løjtnant, der syntes at være en Slags Adjutant hos Kommandanten for dette Militærdistrikt, og ved hans Bistand lykkedes det mig, efter lang Renden omkring, at faa en saadan Passerbevilling, og udrustet med denne vendte vi saa Kursen tilbage mod Berlin.

Vi kørte den samme Vej, som vi var kommen ad. Men ak, hvor forandret; nu i Dagens klare Solskin var det blot det fladeste, banaleste Brandenborglandskab, man kunde forestille sig, med lange, lige, støvede Veje og kedsommelige Flækker og grimme Bondehuse.

Ogsaa alle Hindringerne fra forrige Nat gensaa vi, men Stemningen, som Mørket og Maanelyset havde givet, og de svingende Lygter, der spejlede sig i Geværløb, og de osende Fakler, den var borte. Medens der over vor Henrejse havde været noget, som trods den snurrende Motor, havde mindet om en Flugt fra Paris under Rædselsperioden, havde Tilbageturen et Drag over sig af flad Prosa.

Alle disse Smaaborgere med et hvidt Tørklæde om Armen som Fædrelandets Vogtere, de (82) virkede nu blot uendelig kedsommeligt ved deres evige Standsninger, der forøvrig var kortvarige, nu, hvor jeg medførte Kommandantens magiske Papir, og kun en enkelt Borgermand i en lille Provinsby adspredte os lidt ved at forlange at undersøge Aastas Parasol, for at fastslaa, hvorvidt den indeholdt Kolerabaciller, - dette var nemlig da le dernier cri paa Mistænkeliggørelsens Omraade. Selv den store Vagt ved Potsdam kom vi glat igennem, dog kun for at blive standset af en ny, der var etableret paa den store Bro over Havel, men da det her var en enlig Politibetjent, gik det meget glat; medens han stod og saa paa vore Papirer, kom en Mand forbi med Løbesedler om en af Tyskernes Sejre i Belgien; men han vilde ikke give mig, som Udlænding, en af dem, fordi han mente at det vilde være at røbe en Militær Hemmelighed til Udlandet, aabenbart uvidende om, at det ikke er tysk Skik at hemmeligholde sine Sejre.

Nu efter at vi havde passeret Potsdam, rejste der sig et nyt Problem. Hvor skulde vi tage hen?

Astas Nerver var ikke i Ligevægt, hun var afvekslende (83) begejstret og irriteret over Tyskernes Kraftudfoldelse og Organisation, en Skiften i Stemning, der let kunne blive Skæbnesvanger, hvis vi atter tog til Berlin. Jeg holdt derfor paa, at vi vilde bo paa et roligt Sted uden for Byen, indtil der atter indtraf saa rolige Forhold, at vi bekvemt kunde slippe bort.

Men Vanskeligheden var, at saadanne Opholdssteder ikke findes i Nærheden af Berlin. Jeg lod Chaufføren køre os til Wannsee, for der at finde en slags Hotel, noget i Retning af Hotellerne ud af Øresundskysten ved København, men det var forgæves. Vi søgte og spurgte, men intetsteds var der Husly at finde.

Den timelange Søgen tog stærkt paa Astas Nerver, saa at hun tilsidst var stærkt irritabel og vanskelig at tilfredsstille, og det eneste Sted, vi fandt, en ganske pæn og hyggelig Villa-pension med en net Have til, kasserede hun, tilsyneladende blot i Lune; Vi maatte køre videre, og ud ad Aften konstateredes det endelig, at man kunde leje Værelser paa det kendte Udflugtssted Schwedenpavillon i Wannsee.

Men dette Sted tiltalte langt fra mig, der ønskede at finde et Sted, hvor der var saamegen Ro og Stilhed, at Asta kunde hvile ud, (84) og ingen Mennesker kunde plage os ved paatrængende Nysgerrighed, hvad enten denne nu skyldtes Beundring for vore Films, eller Mistro til vort Sindelag. Og jeg vilde have, at der skulde være en Have, hvori vi kunde færdes i smukke Omgivelser i frisk Luft.

Schwedenpavillon har ganske vist en "Have", det vil sige en Beværtningshave, en Ørken af Jærnborde i Rækker, saamange som der er Plads til og ikke eet mindre, en Ørken, der kun blomstrer med Ølkrus, og som er besat med Gæster, hver Søn- og Helligdag er stuvende fulde af Mennesker.

Jeg syntes ikke, at dette var det rette Sted for os at bo, saa meget mere som der derfra var temmelig langt til Steder, hvor vi i Skoven kunde forvente forholdsvis Ro.

Jeg stemte derfor imod, hvilket oprørte Asta meget, idet hun, uvist af hvilken Grund, havde faaet Lyst til at bo her. Min Vægning medførte et stærkt Anfald af Graad og Bebrejdelser, som jeg tilskrev hendes ophidselse og udtrættede Tilstand, og som hendes Søster og Jesta havde megen Møje med at berolige.

Men jeg var standhaftig, og vi kørte altsaa videre, søgende uden at finde, spørgende uden at faa Vejledning. (85) Det var umaadelig trættende og angribende; Solen sank efterhaanden; og stadig flakkede vi rundt uden at have Tag over Hovedet.

Til sidst kørte vi henad Solnedgang ned ad Vejen, der fører langs Wannsee forbi Kaiser Wilhelm Gedächtnistaarnet, trætte og tavse.

Saa faldt mine Øjne paa den lille Ø Lindwerter, der ligger et stykke Vej ude i store Wannsee. Jeg havde ofte beundret den og tænkt paa at benytte den til Filmoptagelser og nu slog det mig pludselig, at vi engang havde hørt at man kunde bo i Gæstgiverstedet, der ligger derude. Jeg foreslog da, at vi skulde søge Tilflugt der, og det vedtoges at Asta og jeg skulde tage derover og undersøge Forholdene.

Vognen blev altsaa standset, og vi begav os ned til Færgebroen og præjede og raabte, indtil Manden paa Øen hørte os og afhentede os med sin Færge. Jo, vi kunde faa et Par Værelser at bo i, sagde han medens han satte os over de Par Hundrede Meter, der skilte Øen fra Fastlandet; han førte os saa hen til et af de to Huse, der fandtes paa Øen, hvor der forneden var Skænkestue og Restauration (86), medens der ovenpaa var nogle smaa bitte, ikke særlig rumlige Værelser langs med en lille smal Loftsgang; det største af dem, der laa for Enden af Huset og havde Vinduer til to Sider, valgte saa Asta og jeg, et lille Kammer ved Siden af blev bestemt for Johanne og Jesta. Og Prisen, der var moderat, blev aftalt.

Saa vendte vi tilbage, og Kufferterne blev læssede af Vognen. Jeg betalte saa Halvdelen af den aftalte Sum, 300 Mark til Chaufføren, som selvfølgelig var meget tilfreds, især da han fik al Benzinen i Tilgift.

Vi selv og vor Bagage blev saa ladet i Forvejen, og vi begav os over til vort romantiske Tilflugtsted, medens Chaufføren kørte af med et Brev til Körner om at sætte sig i telefonisk Forbindelse med mig.

Medens Aftensmaden, som vi haardt tiltrængte, blev tilberedt, gjorde vi en Opdagelsesrejse omkring vort Sankt Helena. Øen er ganske lille, man gaar den magelig rundt paa 10 Minutter, og den er ganske lav og flad, intet sted mere end omkring en halv Meter over Vandet. Men den er bevokset med store, smukke Poppel- og Piletræer, der vokser i stridt Græs, og en stor (87) Del af Bredden, der er sat med et lavt Bolværk, er bevokset med en uhyre Skov af mægtig høje Siv. Ogsaa Kysten af Fastlandet lige overfor er dækket af et tykt Bælte Siv paa vel hundrede Meters Bredde, saaledes at man ikke fra den øde Landevej derovre kan se, hvem der færdes paa Øen.

Fraregnet Værten og hans Kone, og maaske en Pige, var der ikke andre Mennesker end et Par, der boede i det andet Hus. Dette var en stor Forsamlingssal, aabenbart beregnet paa Foreningsskovture, og oven over denne var der aabenbart nogle Værelser, hvor disse Folk holdt til. Hvem de var, og hvad de hed, fik jeg aldrig at vide, ejheller hvorfor de boede her paa dette ensomme Sted; men skønt vi aldrig lærte dem at kende forskaffede de os for saa vidt megen Morskab, som de havde en Abe, der kunde løbe frit om og klatre i Træerne, da den jo ikke kunde slippe bort fra Øen. Dette Dyr, der bidrog til at give vort Ophold her noget af Stemningen af at være strandet paa en øde Ø, var morsom at se paa, naar den drillede Hundene og derpaa frelste sig op i et Træ, hvor den saa ganske aabenlyst glædede sig som et (88) Menneske over, selv i Sikkerhed, at kunne volde andre Ærgrelse og Fortrædelighed.

Solen gik gylden ned ude over Havet, og efter at vi havde spist godt, nød vi Hvilen og Freden, som vi saa længe havde trængt til.

Det var uendelig velgørende at sidde rolig igen en Gang, sidde og indaande al denne Skønhed og Fred af en gylden Sommeraften, der gik over til en blaalig Skumring, uden anden Lyd en Suset i Bladene, og den evige Hvisken i Sivene, og Insekternes Summen.

Især det sidste.

Thi med Tusmørket viste Lindwerters Svøbe sig. Det var Myggene.

Aldrig har jeg set saadanne Myriader, som de, der hævede sig op af Sumpene og Sivskovene ved Solens Nedgang. Og aldrig har jeg, undtagen i Spreewald og ved Furesøen, truffet saa blodtørstige og Giftsvangre Myg, som her.

Ustandselig klang den fine Sølvklokkeklang af deres Vinger om vore Øren, og ikke et Minut kunde man sidde rolig, ustandselig klaskede man paa sig selv og de andre, for at dræbe en Myg, og dræbte ikke én men fem ved hvert Slag, uden det mindskede Spor i Fjendens Legioner.

Myggene drev os i Seng. Men Soveværelserne vrimlede ogsaa (89) med Myg, selv om man jagede og dræbte dem i Masser; Men endelig kom Trætheden saa tung og mægtig, at der ikke var andet at gøre end at lade staa til – og sove, sove.

Næste Morgen ringede Körner i Telefonen. Jeg bad ham om at bringe os forskelligt, hvormed vi vilde hjælpe os at slaa Tiden ihjæl, nogle Bøger til mig, et paabegyndt Broderi med Garn til Asta, og Myggesalve og Salmiakspiritus til os alle. Efter at have aftalt, at han skulde bringe os disse Sager ud om Eftermiddagen, bad vi Værten om at foretage det nødvendige af lovlige Formaliteter, for at vi kunde have Lov til at bo paa Lindwerter.

Værten, der var spaltet i to Individuer, Brødre, sagde, at vi maatte tilmeldes hos Sogneraaden i en lille Landsby paa den anden Side af Havet, og Asta og jeg blev derfor, i stegende Sol, af den ene Halvdel af Værten roet over den store, glitrende Vandflade.

Jeg var ikke rigtig rolig ved at lade os forestille for Sognefogeden af denne Mand, idet jeg havde en Fornemmelse af, at han og de andre paa Øen mistænkte os for allehaande. Men hele (90)

Ceremonien forløb meget let, og beroliget vendte vi tilbage til vort Exil.

Her tilbragte vi Dagen med at ro og dase og havde det meget godt, idet vi tiltrængte Hvile i høj Grad. Om Eftermiddagen ventede jeg paa Körner.

Om Aftenen ligesaa.

Begyndelsen af Natten ligeledes. Stadig ingen Körner. Vi spejdede over til Færgebroen, men forgæves, alt var stille og mørkt.

Efterhaanden blev det sort Nat, og Huset skulde lukkes og slukkes. Da paa én Gang hørte vi en sjaskende Lyd ovre i Sivene paa den modsatte Bred, og paa mit Raab, om det var Körner, hørtes dennes noget usikre Stemme at svare tilbage, ud af Mørket derovre.

Jeg rev nogle Tændstikker af, som jeg medens Svovlet endnu brændte kastede op i Luften for at vise ham, at vi var ventende, og raabte til ham, at han skulde gaa til Færgebroen og vente os der, men der hørtes kun nogle pjaskende, sjokkende Lyde, ledsaget af Raslen af Blade, samt Körners usammenhængende Forklaring af, at han var ude i Sivene (91) og hverken kunde finde ud eller ind. Jeg bad ham da om at rive Tændstikker af for at lede os, og en af Øboerne og jeg begav os afsted i Baaden for at finde denne Lygtemand i Mørket.

Omsider fandt vi ham i en ret ynkelig Forfatning, med vaade Ben og slæbende paa en mægtig Pakke, dødtræt og ikke fri for at have drukket et eller andet, - noget han desværre ofte ikke var fri for ..

Jeg skønnede, at han næppe var i Stand til at skaffe sig selv hen til Færgestedet, og vi arbejdede os derfor med Møje ind til ham mellem Rørene og fik halet ham ombord, hvorpaa vi atter begav os til Øen, idet jeg til Guderne haabede, at ingen havde set vore mistænkelige ”Lyssignaler”.

Körner var i en nedbrudt Forfatning. Han var, Gud maa vide hvorfor, maaske paa Grund af Genstandene, han havde nydt, gaaet paa sine Ben den flere Mile lange Vej fra Berlin, slæbende paa de tunge Pakker. Der var selvfølgelig ikke Tale om at lade ham vende tilbage samme Aften, og da han i det hele taget var brødløs og fortvivlet over Forholdene derinde, indbød jeg ham til at leve med (92) os der paa Øen, saalænge vi blev der selv.

De følgende Dage forløb fredeligt og stille. Vi læste og roede, uden nogensinde at komme over paa Fastlandet, Asta broderede og Jesta havde Hundene og Aben. Vi havde det alle meget godt, undtagen stakkels Körner, der nærmest var som en smægtende Plante, der ikke faar Vand.

Maaske var det virkelig vaade Varer, han savnede, for selv han kunde ikke drikke den Whiskey af tysk Fabrikat, han selv havde købt; den smagte som en Mellemting mellem Sprit og Petroleum.

Vor Hovedbeskæftigelse var det at kæmpe mod Myggene. Deres Stik svulmede og blev som store, blanke Buler paa Størrelse med Hasselnødder, som om hvert af disse infernalske Dyr havde haft en Ekstrakt af Helvedes nederste Luer i Snablen. Men hvad der efterhaanden gjorde mig Mistænksom, var den Omstændighed, at vi fik Stik paa Kroppen paa Steder, som maatte være utilgængelige for Myg.

Vi gav os derfor med bange Anelser til at undersøge vort Værelse lidt mere indgaaende, - og ganske rigtig, vi fandt, hvad vi frygtede (93) at finde. Hovedgærdet og Fodenden af vore Senge var udstyret med et lille Gardin af et blomstret Stof, og ved nærmere Eftersyn var dette, i Folderne og Sømmene, udstyret med flere Blomster, end Mønstertegneren havde tænkt sig. Der sad Rækker af utvivlsomme Væggelus.

Det afstedkom en sand Panik; især Asta var forfærdet og nægtede haardnakket at overnatte i Sengen: hun tog Plads paa en stiv Stol, medens jeg dog foretrak at trodse Fjenden og sov paa Sengen fuldt paaklædt, med Handsker og Halstørklæde paa og smurt ind i Salven "Mückenschutz", saa at jeg lugtede som en Desinfektionsanstalt.

Paa denne ikke særlig komfortable Maade overnattede vi, i fuld Belysning, hvad disse Dyr ikke kan lide, og maatte om Morgenen meddele Værtsfolkene vor sørgelige Opdagelse, og at vi desværre ikke kunde blive boende. Konen i Huset tog det som sædvanlig i saadanne Tilfælde, - først erklærede hun det for umuligt, derpaa, med Dyrene kravlende for sine Øjne, for uforstaaeligt, fordi Huset var saa overordentlig propert, men hun maatte dog selv indrømme, at det øjeblikkelig ikke egnede sig til at beboes.

(94) Atter var vi hjemløse. Men nu var vi trætte af Kampen, og vi vedtog derfor at tage til Berlin og bo paa Hotel zum Reichstag, hvor vi fra tidligere var kendt.

Körner sendtes ind for at skaffe en Automobildroske til at hente os ved Færgestedet, og om Eftermiddagen forlod vi saaledes vor saa sørgelig afbrudte Idyl paa den øde Ø.

Straks efter Ankomsten til Hotel zum Reichstag fik vi, gennem Körner og Hesse-Clausen, der ogsaa var bleven mobiliseret, at vide, at der næste Aften skulde gaa et Tog til Kiel, hvorfra vi pr. Damper skulde kunne naa Korsør. Jeg bestilte straks fire Billetter til første Klasse, og efter at have ladet anskaffe et Glas af Sovemidlet Adalin, begav os vi [sic!] næste Aften, et par Timer før Togets Afgang, til Lehrter Bahnhof.

Vi var der selvfølgelig førend Dørene til Perronen blev aabnede, men i samme Nu dette skete styrtede jeg ud i Toget og belagde ved Hjælp af Hesse-Clausen og Körner 4 Pladser i en første Klasses Kupé, - ikke et Øjeblik for tidlig, for i Løbet af faa Sekunder var Toget overfyldt. Medens jeg paa Perronen indkøbte nogle Aviser og lignende, kom en ung Mand, der forestillede sig som Durban og (95) angav at være Moissis Privatsekretær, hen til mig og præsenterede sig for mig, fordi han kendte mig af Ydre. Han var en rundhovedet, jødisk Type og sagde, at han begav sig til Kiel for at blive Flyver.

Han tilbragte Natten staaende op i Korridoren, medens vi andre halvvejs døsede ved Hjælp af Adalinen, som jeg havde medtaget for at kunne undgaa en søvnløs Nat.

Næste Morgen meget tidlig ankom vi ganske rigtig til Lübeck. Men saa blev det os meddelt, at nu gik Toget heller ikke længer – Alle aussteigen.

Der stod vi i den tidlige Morgenstund med vor Bagage, og uden Haab om at komme videre; intet Skib fik Tilladelse til at forlade Havnen, ingen Tog kørte, alt var standset.

Hr. Durban dukkede da atter op ved min Side, og jeg debatterede med ham, hvad der var at gøre ved dette; jeg foreslog at vi skulde se at faa fat i en Automobil og køre op til Kiel for at se, hvad der videre var at gøre; sammen med Hr. Durban begav jeg mig ud i den vildtfremmede By for at opdrive en Vogn og en Chauffør, der turde køre for os.

(96) Vi søgte viden om, og endelig fandt vi en slags Gyde mellem lave Skure, ude i Byens Udkant, en Mand, der havde en gammel Maskine, som han for en smuk Betaling vilde køre til Kiel med; men først maatte forskellige Reparationer udføres og manglende Reservedele skaffes, saa det varede en rum Tid førend vi, medbringende Hr. Durban som vor Gæst kunde køre op gennem Holsten paa Vejen til Kiel.

Heroppe i det skønne Holsten var Spionrædselen aabenbart mindre udbredt, og vi ankom derfor, efter nogle Timers behagelig Kørsel i det smukke Sommervej, til Kiel, hvor vi blev sat af foran Hovedbanegaarden, betalte Chaufføren og tog Afsked med Hr. Durban.

Derpaa henvendte jeg mig til Vagtposten ved Hovedindgangen, her en Matros med Gevær, og blev af ham henvist til en gammel, graahaaret Underofficer, hvem jeg viste vore Pas. Han stod og stillede Rekrutter i Geled inde i Hovedhallen og vilde ikke indlade sig med vore Pas, (97) men henviste os kort og brøstigt til Banegaardskommandanten.

Vi begav os altsaa hen til dennes Kontor, bankede paa og blev indladt. En Søofficer sad ved et stort Skrivebord og modtog os med forretningsmæssig og utilnærmelig prøjsisk Kølighed, lige indtil han paa Passene opdagede hvem vi var, - saa sprang han glædesstraalende op og hilste hjærteligt paa os; han kendte vore Navne særdeles godt, havde set vore Films og var overhovedet venskabeligt deltagende.

Han fortalte os, at han var saa interesseret i Skuespilkunst, at han en Gang havde taget en lang Permission for at deltage i Ledelsen af et Teater i München, vistnok Künstlertheater, og viste sig overmaade belæst og velbevandret i moderne Literatur og Kunst.

Jeg har desværre glemmt denne meget elskværdige og højt kultiverede Mands Navn, men jeg er ham altid Taknemmelig for den Hjælp, han ydede os paa vor Rejse. Han talte længe med os og viste et for en Officer forbavsende Frisind paa alle Omraader.

Saa meget mere forbavset var jeg, da han midt under Samtalen sagde om Belgierne, hvis Grusomheder (98) mod de tyske Invasionstropper var det store Samtaleemne i disse Dage: ”Vor Kejser er en retfærdig Mand, men han kan ogsaa af og til være en ret haard Mand. Og jeg haaber derfor af hele mit Hjærte, at han vil gribe til haarde Forholdsregler mod Belgierne. Jeg haaber, at han vil fordrive dem fuldstændig fra Belgiens Jord og befolke denne med Tyskere, og sprede Belgierne ud iblandt Befolkningen i Tyskland, saa at de ophører at være en Nation”.

Han sagde disse Ord haardt og vægtigt, som slog han hver Sætning fast i Bordpladen foran sig med sin Haand. At han, som var en særlig human og kultiveret Mand, kunde udtale sig saaledes, beviser bedst, hvorledes de Følelser var, der besjælede den ophidsede Folkestemning i Tyskland mod Belgierne.

Derpaa talte han mildt videre om moderne Kunst.

Midt under Samtalen bankede det paa Døren og Underofficeren derude fra traadte ind, gjorde stram Honnør og afgav en Melding. Søkaptajnen affærdigede ham militært, men i det samme han atter vilde træde af, vinkede Kaptajnen ham tilbage og sagde: ” Jeg tror at det vilde mere Dem at gøre Herskabernes (99) Bekendtskab – maa jeg forestille Hr. Urban Gad og Frue, Filmskuespillerinden Fru Asta Nielsen, - Hr. Professor, Gehejmraad, Dr. juris” – og saa nævnede han Navnet paa en

Videnskabsmand af stort Ry, idet han tilføjede, at Gehejmraaden, trods sine 63 Aar og høje Stilling, straks havde meldt sig som frivillig, for at bidrage sit til at bistaa Fædrelandet i dets Nød.

Jeg kender flere Professorer ved Københavns Universitet, der næppe havde gjort det samme.

Ved Kaptajnens Hjælp fik vi samme Aften Plads i et Tog, der skulde afgaa nordpaa til Flensborg, hvorfra vi altid, mente han, kunde komme videre, udstyret som jeg var bleven med et fortrinligt Pas, der afvæbnede enhver Myndighed.

Sent om Aftenen naaede Toget, der var besat med bevæbnet Militær, til den Bro udenfor Byen, der fører over Kielerkanalen. Toget holdt, og alle blev kommanderet ud paa Jærnbanesporene, medens Vagtmandskabet blev paa Toget, der blev omhyggelig gennemløst.

Alle Passagererne blev omgivet med Soldater med skarpladte Geværer, og medens Toget kørte langsomt over Broen, marcherede vi som (100) en Flok Straffefanger paa Vej til Sibirien mellem Soldaterne. Der var ikke Tale om at se noget som helst, for bagfra blev vi skarpt belyst af en mægtig Marineprojektør, og en anden gloede os fra den modsatte Ende af Broen lige i Øjnene, der blev fuldstændig blændede.

Og saa kørte vi videre, indtil vi sent paa Natten naaede til Flensborg. Byen var spækket med Soldater og Trainvogne og Artilleri, en Hærmasse, som vi var meget bange for var beregnet paa at operere paa dansk Territorium, og Armeens Officerer havde optaget hver eneste Seng paa Byens Hoteller.

Men der var heller ikke Tid til at gaa i Seng. Om en 5-6 Timer skulde der gaa et Tog til til Vamdrup – Vamdrup i Danmark.

Vi vilde ikke forlade Stationen, for i disse Tider drejede det sig jo om at være Aarvaagen, være paa Pladsen, være der i Tide, være der før Tiden, vagtsom og ivrig. Vi overnattede derfor mageligt og bekvemt i en Ventesal, hvor Asta havde en Sofa, haard som Flint, at ligge paa, jeg en Række Wienerstole, der kom ud af (101) Geled, blot jeg rørte mig. Men langt om længe brød Dagen frem, og vi forfriskede os ved at gaa Arm i Arm op og ned af Perronen, hvor der hele Tiden vrimlede med Mennesker – og Soldater.

Vi bemærkede nok, at vi vakte nogen Opmærksomhed og var derfor ikke forbavsede da en pæn og velopdragen Mand i Soldateruniform kom hen og spurgte, om det ikke var Fru Asta Nielsen, - han var Skolelærer der i Byen, og havde diskuteret med de andre tilstedeværende om, hvorvidt det var hende eller, som Rygtet mente, en berømt Danserinde, der var paa Flugt med en russisk Storfyrste. Storfyrsten, det var mig.

Vi blev meget gode Venner med Manden, der stod afskedstagede, da Toget rullede af, medbringende os alle fire paa det sidste Stykke af vor Tyske Odyssee.

Ved Grænsen blev vi i Toldstationen en sidste Gang visiterede og vor stakkels Bagage paany gennemløst; Asta havde 30,000 Mark med sig i tyske Banknoter, og først efter nogen Parlateren lykkedes det at bringe dem igennem.

Da vi kom ud fra Visitationen stod der pludselig (102) foran mig et Bjærg af Muskler og Sundhed. Det var en Grænsegendarm, rødblisset og blond, med lyseblaa, onskabsfulde Øjne, som paany vilde se vore Pas; han var kommanderende og brysk, haardhændet og barsk, den levendegjorte Karrikatur af netop det Preussen, som den hele Jordklode havde erklæret Krig.

Alligevel maatte han indrømme, at vore Papirer var i Orden, - men det Passérbevis, som den elskværdige Kaptajn i Kiel havde givet mig, det konfiskerede han. Jeg vilde gærne have beholdt det, dels som et Minde, dels for at bevare hans Navn i Erindringen, men intet af disse mine spagfærdige Argumenter gjorde mindste Indtryk paa denne Tysklands yderste Forpost. Han værdigede mig ikke noget Svar, drejede sig haanligt og gik bort med faste, spændstige Muskelskridt, saa Støvlerne drønedede i Betongulvet.

Og saa naaede vi over selve Grænsen, som jeg forgæves spejdede efter at se, til Vamdrup, glad over at have ladet det sidste af det krigsførende Tyskland tilbage bag mig i Grænsegendarmens Person.

Det første, jeg saa af Danmark, var en Jærnbaneportør med et rart, blond, udvisket Ansigt, staaende og lirke mageligt med nogle Kasser paa (103) en Godsvogn. Han saa velvilligt til os og spurgte, som var vi gamle Venner - : Naa, hvodden gaar det dernede? De har sgu ikke taget Liege alligevel, he, nej Gu' har de ej – Belgierne har s'gu høvlet dem".

Det var Danmark, jeg mødte, vegt og venligt, ligefrem og udisciplineret; Danmark, som altid havde sit Hjærte med de svage, og aldrig lærte, at vurdere de stærke, aldrig lærte at vejre, hvad Vej Sejrens Storm vil blæse.

Samme Aften naaede Asta, Jesta og jeg til Humlebæk, hvor